Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№37 (291) 2002-yil 18-sentabr

"Ҳуррият" сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар учун — 233, ташкилотлар учун — 234.

Тадбир

ЎЗБЕКИСТОНДА ЯПОНИЯ МАДАНИЯТИ КУНЛАРИ

17 сентябр куни мамлакатимиз пойтахти Тошкентда "Япония маданияти кунлари"нинг расмий очилиш маросими бўлиб ўтди.

Маълумки, юртимизда кунчиқар ўлка маданияти кунларини ўтказиш анъанага айланиб қолди. Кейинги йилларда ана шу тадбирлар боис юртдошларимиз япон мусиқаси, амалий ва кино санъатлари, миллий таомлари, энг асосийси япон халқи тўғрисидаги тасаввурларини анча бойитдилар. Бу ҳол икки мамлакат ўртасида ўзаро ҳамкорлик дўстона вазиятда юксалиб бораётган бир даврга тўғри келмоқда.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг яқинда Японияга расмий ташрифи, сафар чоғида қабул қилинган ҳужжатлар бу ҳамкорликни яна ривожлантиришни кўзда тутади. Ўзбекистонда бу гал ўтаётган Япония маданияти кунлари яна бир ўзига хосликка эга. У мамлатларимиз ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганининг ўн йиллигига бағишланган.

Ҳамюртларимиз амалда 13 сентябрдаёқ бошланган Япония маданияти кунлари доирасида талай қизиқарли тадбирлар гувоҳи бўладилар. Жумладан, Япониянинг Окинава миллий рақс ансамбли Самарқанд ва Тошкентда концерлар беришга улгурди. Кунчиқар юртлик меҳмонлар Самарқанд ва мамлакатимиз пойтахтидаги диққатга сазовор жойларни зиёрат қилдилар.

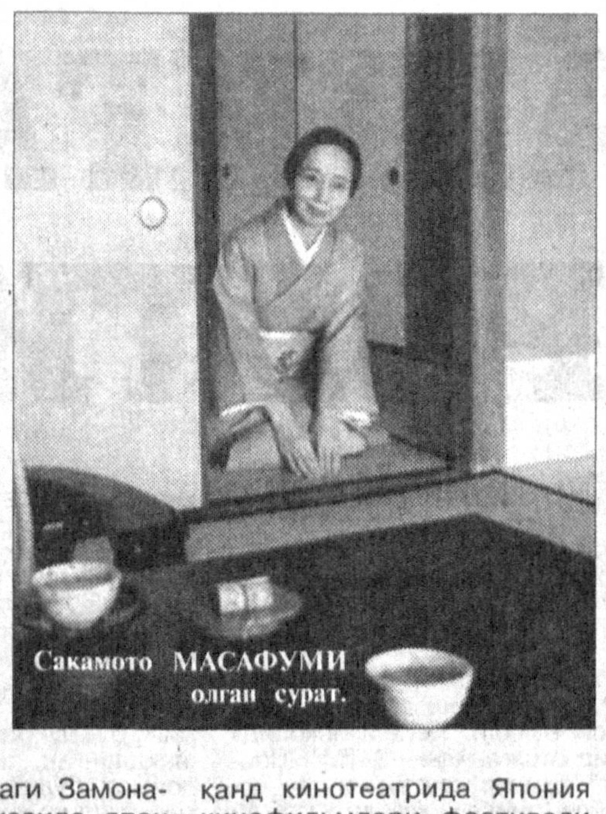

Сакамото МАСАФУМИ олган сурат.

Жорий йилнинг 28 сентябр - 27 октябрь кунлари пойтахтдаги Замонавий санъат марказида япон амалий санъати намуналар кўргазмаси ўтказилади. 4 октябрдан 11 октябргача эса Тошкентдаги Киночилар уйида, 18 октябрдан 20 октябргача Самарқанддаги Самарқанд кинотеатрида Япония кинофильмлари фестивали бўлиб ўтади.

Бу тадбирлар икки дўст халқ ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашга ҳисса қўшиши шубҳасиздир.

Н. МАВЛОНОВА.

Теннис

КАФЕЛЬНИКОВ ТУРНИР ҒОЛИБИ

"Президент кубоги учун халқаро теннис турнири бу йил кутилмаган ҳодисаларга бой ўтган бўлса-да, финал натижасини анча олдин тахмин қилиш мумкин эди. Яна бир бор Евгений Кафельниковни қўллаб-қувватлаган томошабинлар афсус қилишмади.

2002 йилги Президент кубогини қўлга киритиш учун жон-жаҳди билан ҳаракат қилишга Кафельниковнинг сабаблари етарли эди. Биринчидан, уч йилдан бери Президент Ислом Каримовга берилган ваъдалар. Иккинчидан, теннисчининг катта спортни тарк этишга тайёрланаётгани. Учинчидан, албатта, кўплаб мухлисларнинг, шу қаторда олий миартабали шахсларнинг ҳам сабрли қўллаб-қувватлаши. Аммо буларнинг барчаси биргина асосий омилсиз ғолибликка етаклай олмаслиги аниқ. Омад кулиб боқмаганида ҳеч қандай сабаблар ёрдам бера олмас эди. Чунки бу йили Президент кубоги турнирга дунёнинг етакчи ракеткалари билан бирга ҳали танилмаган "қора тулпор"лар ҳам йиғилган эди.

Турнирнинг энг обрўли ўйинчилари германиялик Николас Киффер ва италиялик Дэвид Сангвинити эди. Бироқ 1999 йили Президент кубогини қўлга киритган Николас Кифер жароҳати туфайли биринчи доирадаёқ ўйиндан чиқиб кетди. Ваҳоланки, бу теннисчининг салоҳияти камида ярим финалга чиқиш учун етарли эди. Ҳар ҳолда мухлисларнинг Киффердан умидлари катта эди. Дэвид Сангвинетти эса бир неча йилдан бери Тошкентга келиб, кучли ва чиройли теннис намойиш этиб туради. Лекин у ҳам чорак финалда белоруссиялик Владимир Волчковга мағлуб бўлди.

Томми Хааснинг чиройли ўйинларини кўпчилик кутган бўлса-да, у ҳам финалга чиқа олмади. Жароҳати туфайли иккинчи доирада ўйинни тўхтатди.

Энг ҳайратланарлиси Марат Сафин чорак финалдаёқ тайландлик Парадон Шрикафанга мағлуб бўлди. Мутахассислар бунга Осиё биринчи ракеткасининг Европа биринчи теннисчиси устидан ғалабаси, дея таъриф беришди. Бундай натижани ҳеч ким хаёлига ҳам келтирмаган эди. Гап шундаки, Тайландда халқаро теннис турнири одатда ташкил этилмайди. Лекин ҳукумат ёш теннис ихлосмандлари орасидан истеъдодлиларни саралаб, уларни тайёрлашга катта эътибор берар экан. Бунинг самарасини эса Шрикафан тез орада илгарилаб бориши ва энг кучли юлдузларни доғда қолдириши мисолида ҳам кўриш мумкин. Тайландлик теннисчи ярим финалда Кафельниковга бош эгишга мажбур бўлди.

Турнирнинг энг катта кашфиёти эса энг кўп учрашувлар ўтказган Владимир Воечков бўлди. У саралашдан финалгача кўплаб эътироф этилган теннисчиларни ортда қолдириб, якуний учрашувда Кафельниковни ҳам анча қийнаб қўйди. Қўлида жароҳат билан ўйнаётган Евгений учун ҳар бир очко катта уринишлар эвазига ютиб олинди. Аввалига теннисчи асабийлашиб турган бўлса, биринчи сетдан сўнг Волчков қизишиб кетди. Нима бўлганда ҳам, Кафельников ваъдасининг устидан чиқди. Президент кубогини у ўз карьерасидаги энг катта ютуқ, деб баҳолади. Бундан сўнг у теннисни тарк этишга ҳам иккиланиб қолди. Спорт раҳнамоси сифатида эътироф этилган Президент қўлидан юксак мукофотни олиш россиялик теннисчини руҳлантириб юборган кўринади.

Яна бир тафсилотни қўшиб қўйиш жоизки, барча теннисчилар турнирнниг ташкиллаштириши йил сайин яхшиланиб бораётганини таъкидлашди. Ўзбекистон обрўсини ошириб келаётган бу турнир кейинчалик фақат фаоллашиб боришига умид қиламиз.

Жаҳонгир ТЎРАХОНОВ, Динора ДЎЛТАЕВА.
«Ҳуррият».

УШБУ СОНДА:

Кузатув кенгашига Бошқарма қарсаги
мулкдорлар ҳуқуқи нега бузилмоқда

«ШЎРЧИДОН»ДАГИ ЗИДДИЯТ 2

Эсиз малаклар – товусми, капалаклар?
ёхуд Бухорода фоҳишабозлик нега авж олмоқда?
3

АБДУРАИМОВ ҲАҚИДА СЎЗ
Азамат ҳақида 30 мақола
АБДУРАИМОВЛАР
4

Зиёратгоҳ

ТАБАРРУК ҚАДАМЖОЛАР

Гарчи шу пайтгача кўпгина тарихий манбалар тадқиқ қилинган бўлса-да, лекин ҳали биз билмаган, ўз тадқиқларини кутиб ётган тарих саҳифалари беҳисобдир. Шу сабабли яқинда бир гуруҳ мутахассислар ислом оламида Лангар ота номи билан машҳур бўлган Лангар ота зиёратгоҳлари бўйлаб экспедиция уюштирдик.

Аввало Лангар ота ҳам Занги ота, Чўпон ота, Қўйлиқ ота сингари ўз миссиясига эга бўлган. Яъниким, Лангар — тенглик маъносини англатган ҳолда аввало инсонлар ўртасида тенгликни, биродарликни, мўл-кўлчиликни ифода этган. Манбалардан маълум бўлишича, дунёда еттита Лангар ота зиёратгоҳлари бўлиб, шундан бештаси Ўзбекистон ҳудудидадир. Қолган иккитаси эса Тожикистон ва Ҳиндистон давлатлари ҳудудида. Бизнинг мақсадимиз ана шу бешта зиёратгоҳларни тадқиқ қилишдан иборат бўлганлиги боис дастлабки сафарни Нуробод туманидаги Остона бобо зиёратгоҳидан бошладик.

Зирабулоқ тоғ ён бағрида, Ингичка тоғ-кон марказидан 10 км масофада, шимол томонида Остона бобо қишлоғи жойлашган. Мазкур қишлоқ бир неча асрлардан буён мусулмонларнинг муқаддас зиёратгоҳларидан бири ҳисобланади. Бу ерда Остона бобо мақбараси ва масжиди мавжуд бўлиб, мақбарада Лангар ота номи билан машҳур бўлган уч нафар азиз-авлиёнинг қабри бор.

Шу ўринда яна бир нарсани таъкидлаш лозимки, Остона бобо номи билан аталадиган ёдгорликлар Марказий Осиёнинг кўпгина жойларида учрайди. Масалан, Туркманистоннинг Керки шаҳри яқинида Остона бобо номи билан аталадиган иккита мақбара мавжуд. Шунингдек, Сурхондарёнинг чап қирғоғида ҳам шу ном билан аталадиган мақбара бор.

Остона бобо мақбараси хонақосида учта қабр мавжуд бўлиб, ўртадаги қабртош ёзувларига кўра унда шайх Худойқули валийнинг хоки қўйилган. Шайх Худойқули шайхул икром эл ичида жуда катта обрў-эътиборга эга бўлган ва ҳамиша тенглик тарафдори бўлган. Манбаларда келтирилишича, у соҳибқирон Амир Темурнинг пирларидан бири бўлган. "Темурийнома"да бундай сатрлар бор: "Ҳофиз Таниш Бухорий сўзи бирла шайх Худойдод деган азиз, яъни Худойберди, Худойқули ҳам дерлар, қипчоқни мусулмон қилиб эрдилар". Ўша пайтда қипчоқ хони Тўқлуғ Темур ҳамда Амир Темур ўртасидаги низоларни Саййид Ота, Хўжа Баҳоуддин Нақшбандий ва шайх Худойқули биргаликда бартараф этган эканлар. Мазкур қабрнинг чап томонида шайх Худойқулининг ўғли Муҳаммад Аҳмад Маҳмуднинг ва ўнг томонида унинг набираси Илёс шайх ибн Муҳаммаднинг қабрлари мавжуд бўлиб, Илёс шайх ибн Муҳаммаднинг номи Алишер Навоиийнинг "Насойим ул-муҳаббат" асарида ҳам зикр этилган.

Мақбара ичидаги қабртошлар тоштарошлик санъатининг нодир нусхалари бўлиб, ундаги каллиграфик ёзувлар ўз кўриниши ва услуби билан Самарқанддаги Амир Темур мақбараси ва Бухородаги Мири Араб мақбарасидаги қабристонларга ўхшаб кетади. Одатда бу хилдаги қабртошларни мутахассислар XV—XVI асрларга хос деб ҳисоблайдилар.

Мақбара атрофидаги қабрларда ҳам ана шундай қабртошлар мавжудки, буларнинг барчаси ҳанузгача ўз тадқиқини кутиб турибди. Остона бобо мақбараси XX асрнинг бошларида таъмирланган. Навбатдаги таъмирлаш ишлари эса 2000—2001 йилларда амалга оширилган бўлиб, усталарнинг эътиборсизлиги туфайли мақбара гумбази яссироқ бўлиб қолган. Мақбаранинг ғарбий томонида, тепаликда Остона бобо масжиди барпо қилинган. Масжиднинг шакли тўғри бурчакли бўлиб, унинг ўлчами 21,30 х 12,5 метрни ташкил этади. Бино пишиқ ғиштлардан ганч қоришмаси билан терилган. Ғиштларнинг кўриниши квадрат шаклида. Масжиднинг усти учта гумбаз билан беркитилган ва марказий гумбаз икки ёнбош гумбазга нисбатан баланд ва каттадир. Масжид ўз композицион ечимлари (тарҳи) билан XI асрда барпо қилинган масжидларга яқин турса-да, бироқ меъморий услублари ва ечимлари билан XVI—XVIII асрларда Бухоро ва Қашқадарё воҳаларида бунёд этилган масжидларга яқин туради. Бизнинг фикримизча, бу ерда дастлаб мақбара барпо қилинган ва зиёратга келувчиларнинг эҳтиёжи туфайли масжид барпо этилган.

Лангар ота номи билан юритилувчи барча қадамжо ва зиёратгоҳларда ер ости чашмалари мавжуд бўлиб, ривоятларда келтирилишича, уларнинг барчасидаги сув бир хилда кўпайибкамайиб турар экан. Ушбу чашмалар сувининг ширинлиги ва балиқларнинг бир хил кўринишда эканлиги билан эътиборлидир. Остона бобо масжидининг олд томонида ҳам ана шундай чашма мавжуд бўлиб, маҳаллий аҳоли томонидан "Қўтир булоқ" деб аталади. Оқсоқолларнинг гапларига қараганда, унинг сувидан баданига яра-чақа, қўтир тошган беморлар шифо топадилар.

Экспедициянинг биринчи куни ана шу тариқа якунланди. Айтиш мумкинки, Лангар ота номи билан боғлиқ ушбу зиёратгоҳ ва қадамжолар экспедиция иштирокчилари томонидан тарихий ва археологик тадқиқ қилиниб, дастлабки маълумотлар умумлаштирилди.

Экспедициянинг иккинчи куни Қамаши туманидаги Катта Лангар қишлоғи томонга сафарга чиқилди. Туманнинг Шарқий томонида, тоғлар орасида Катта Лангар қишлоғи жойлашган бўлиб, унинг аҳолиси, асосан, чорвачилик ва зироатчилик билан шуғулланишади. Лангарсой ёнидаги тепаликда эса улкан қабристон мавжуд. Унинг юқорисида оппоқ гумбазли улуғвор мақбара салобат тўкиб турибди. Хочсимон тарҳдаги ушба мақбара ўлчами 10 х 12,5 метр бўлиб, гумбазнинг ичи нозик ва ранг-баранг кошинлар билан қопланган. Мақбаранинг деворлари яхши пиширилган, қизғиш рангли 23х24х4,5 смлик ғиштлардан барпо этилган ва ганч қоришмаси билан терилган. Мақбаранинг ички томони рангли ганчлардан қилинган нафис нақшлар билан қопланган. Ушбу мақбарада қўлланилган меъморчилик усулларини Самарқанддаги Ишратхона ва Бухородаги Баҳоуддин Нақшбанд хонақоҳларида қўлланилганлигининг гувоҳи бўламиз. Бу меъморчилик услублари Моваруннаҳрда XV асрнинг охири ва XVI асрнинг бошларида барпо қилинган меъморчилик иншоотларига хосдир.

Лангар ота хонақоҳи ичида бешта қабр бўлиб, учта қабртошга олтин суви юритилган. Тошларга валийларнинг тарихий шажаралари насл-насаблари битилган. Ўртадаги қабр Катта Лангарлик шайхларнинг энг улуғи — Муҳаммад Содиқ шайхники (1460— 1545 й), унинг ўнг томонида отаси шайх Абул Ҳасаннинг қабри (1491—92 й вафот этган), чап томонида эса ўғли шайх Абул Ҳасаннинг қабри жойлашган. Қолган иккита қабр темурийзодаларга тааллуқли аёл кишиники ва Амирбек Содиқ ибн Баҳодирга тегишли деган тахминлар бор. Халқ ўртасида ушбу мақбара ва унда дафн этилган шайхлар билан боғлиқ бўлган турли хил афсоналар мавжуд.

Ривоятларда айтилишича, Муҳаммад Содиқ сўфийлик даражасининг юксак чўққисига эришгач, пири унга битта нортуя ҳадя этган. Шайх Муҳаммад Содиқ ушбу нортуя қаерга чўкиб уч кун ётиб қолса, ўша ерни манзилмакон қилиши лозимлиги ҳақида пиридан ўгит-фармойиш олади. Йўл олиб, йўл юрса ҳам мўл юриб чарчаган нортуя ҳозирги Чироқчи туманидаги Қалқама қишлоғи яқинида чўкади. Ҳозир ўша туя чўккан жойга гумбазсимон иншоот қурилган ва туя чўккан жойда унинг излари кўриниб турибди. Бир кеча-кундуздан кейин нортуя ўрнидан туриб яна юришда давом этади. Туя иккинчи марта Яккабоғ туманидаги Бобо Шоди қишлоғида икки кеча-кундуз қолиб кетади ва яна туриб йўлга тушади. Учинчи марта Нортуя Қамаши туманидаги тоғлар орасига жойлашган Катта Лангар қишлоғига чўкиб, у ерда уч кеча-ю уч кундуз қимирламай ётади. Шу тариқа шайх Муҳаммад Содиқ бу ерни манзил-макон қилиб яшай бошлаган. Унинг ҳузурига Ислом оламининг таниқли мутафаккирлари, олимлар тез-тез ташриф буюриб туришган. Ислом мамлакатларидан унга муридликка орзуманд бўлиб келган кишиларнинг оқими сон-саноқсиз бўлган. Йирик лашкарбошилар, султон ва ҳокимлар васиятларида ўз жасадини пири муршид Муҳаммад Содиқ шайхнинг оёқлари пойи томонига қўйишни айтиб кетганлар.

Лангар ота қадамжоларининг барчаси шайх Худойқули (Остона бобо) авлодлари, тариқат сулуки давомчиларига тегишлидир. Хусусан, уларнинг энг машҳурлари соҳибқирон Амир Темурнинг пирларидан бири Шайх Худойқули бўлса, иккинчиси унинг эвараси — тўртинчи авлоди Муҳаммад Содиқ ибн шайх Абул Ҳасан ибн Илёс шайх ибн Муҳаммад шайх ибн Худойқули шайх ул-икромдир.

Мақбарадаги қабрлар тепасига ўрнатилган мармар тошлар тоштарошлик санъатининг энг нодир нусхалари сифатида бағоят қадрлидир. Олимларнинг фикрича, мақбара атрофига темурийлар сулоласида катта мавқега эга бўлган кўпгина шахслар ҳам дафн этилган.

Амриддин БЕРДИМУРОДОВ, археолог
Акмал АҲМЕДОВ, манбашунос
Нурилло ОСТОНОВ, журналист.

Таклиф

ЯНГИ ҚОНУН КЕРАК. НЕГА?

Бундан бирмунча олдин Олий Мажлиснинг Аграр, сув хўжалиги масалалари ва озиқ-овқат қўмитасида депутатлар, амалиётчи ва мутахассислар билан бўлган учрашувда "Давлат ва ер кодекси" бор-ку, "Тупроқ унумдорлиги тўғрисида" янги қонун шартмикин, деган масала муҳокама этилганди. Тўғри, амалдаги қонунларда мулкчилик шаклидан қатъи назар ердан фойдаланувчиларнинг тупроқ унумдорлигини ошириш, ер ҳолатини яхшилашга қаратилган ҳуқуқий, табиий, иқтисодий ҳамда ташкилий асослари имкон қадар ифодаланган. Лекин мажлисда тўпланганлар "Тупроқ унумдорлиги тўғрисида" қонун зарурлигини ҳар томонлама асослаб беришди.

Дарҳақиқат, тупроқ мустақил табиий жисм сифатида мавжуд экан, уни асраб-авайлаш ҳамда табиий ҳолатини сақлаб қолишнинг ҳуқуқий асослари ҳам амалда бўлиши керак-да.

Ер биз инсонларнинг асосий даромад ва фаровонлигимиз манбаидир. Шундай экан, тупроқ унумдорлиги ҳақида ғамхўрлик, аввало, келажагимизни ўйлаш, иккинчидан, ҳосилдорликни ўстиришнинг энг муҳим шартларидан биридир.

Тупроқ унумдорлигини ошириш суғориладиган ерларнинг самарадорлигини тиклайди. Шу боис суғориладиган ерларда тупроқ унумдорлигини ошириш, сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш каби қоидалар янги — тупроқ унумдорлиги тўғрисидаги қонунда албатта, акс этиши лозим.

Сувдан ҳамма вақт ва ҳамма жойда ҳам тежамли фойдаланамиз, деб айтолмаймиз ва бунинг қандай оқибатга олиб келиши, айниқса, сув танқислиги шароитида яққол кўриниб қолади.

Сир эмас, 2000 ва 2001 йиллари сув танқислиги туфайли айрим туманларда ғўза ва бошқа экинларни муддатида суғоришнинг иложи бўлмади. Натижада, ҳосилдорлик хийла пасайиб кетди. Сув тугаган жойда ер тугайди, деган нақл бор. Аждодларимиз сувни муқаддас билиб, ундан тежаб-тергаб фойдаланганлар. Сувни ифлос қилиш катта гуноҳ ҳисобланган. Уларнинг айни шу одати бошқа халқлар томонидан қадрланган. Янги қонунларни тайёрлашда ана шундай жиҳатларни ҳам унутмаслик лозим. Сув танқислиги нафақат минтақа, балки жаҳон миқёсида бугун ҳам, эртага ҳам асосий масалалардан бирига айланиши аниқ. Сув танқислиги бир эмас, балки бир қанча давлатлар манфаатига путур етказади.

Шундай экан, асосий сув истеъмолчилари бўлган хўжаликлар сувдан тўғри ва оқилона фойдаланиш ҳамда тупроқ унумдорлигининг сақланишига катта эътибор қаратишлари лозим. Бизга бунда халқимизнинг тарихий тажрибаси, бизгача етиб келган бой деҳқончилик маданияти асос бўлиши лозим.

Ерга муносабатда фақат бугунни, яъни ишлаб-чиқариш режасини бажариш ёхуд кундалик ташвишларни ўйламаслигимиз керак. Бизнинг асосий вазифамиз биргина ер ва одамларни эмас, балки борлиқ атроф-муҳитнинг биологик мувозанатини сақлашдан иборат.

Яқин кунларгача тупроқ ўсимликни боқади ва уни турли озуқалар билан таъминлайди, деб юришар эди. Бу гап тўғри, лекин ўсимликни озуқа билан таъминлаш тупроқнинг биронбир вазифасига кирмайди. Чунки тупроқ яна ўндан зиёд вазифани бажаради. Тупроқ, аввало, турли-туман жондорларнинг яшайдиган макони. Ўсимликлар тупроққа таяниб, ўз бадани кўтариб туради, улғаяди. Баъзи ўсимлик уруғлари тупроқ ичида бир неча йиллар ўз хусусиятини йўқотмасдан яшириниб ётади.

Тупроқда пишиб етилган ўсимликлар муттасил чирийди. Ва бу чириндилар ҳайвонот чиқиндиси билан қўшилиб, гумин моддасига айланади. Тупроқ ернинг юза қисмида жойлашганига қарамай, тарихий ва табиий жараёнларнинг моддий асоси сифатида хизмат қилади.

Бугунги кунда ердан самарали фойдаланиш долзарб муаммога айланиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Шу боис тупроқ унумдорлигини сақлаш, ошириш, ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг ерга муносабатини қонун йўли билан тартибга солиш табиий эҳтиёжга айланмоқда. Инсон ҳаёти ва тақдири кўп жиҳатдан тупроққа боғлиқлигини ҳам эътибордан четда қолдирмаслигимиз керак. Тупроқ бузилиши сабаблари синчковлик билан текшириб кўрилганда, шу нарса аниқ бўлдики, тупроқ унумдорлигини пасайиб кетиш сабаблари турли-тумандир. Уларни бир неча гуруҳга бўлиш мумкин.

Тупроқнинг сафдан чиқишига биринчи галда саноат ва қурилиш соҳалари таъсир ўтказаяпти. Масалан, саноат корхоналари, уй-жой, сув омбори, канал, гидромелиоратив иншоотлар ва йўл қурилишлари, трубалар ётқизиш, саноат ва хўжалик чиқиндиларини ташлаш учун кўп ҳолларда унумдор ерлар ажратилмоқда. Булар эса ернинг камайишига сабаб бўлаяпти.

Тупроқ унумдорлигининг пасайишига бир томондан қишлоқ хўжалик ходимларининг ўзлари ҳам сабабчи бўлишаяпти. Шу боис ўғит ва пестицидлардан нотўғри фойдаланиш, чорва молларини боқиш, тупроққа самарасиз ишлов бериш, эрозияга қарши тадбирларга риоя этмаслик, нотўғри алмашлаб экиш, ерни сувсизликдан қуритиб юбориш ёки кўп сув ишлатиш каби ишларнинг олдини олиш учун жарима солишни қонунлаштириб қўйиш лозим. Тан олиб айтиш керакки, республикамизда деҳқончиликни янада ривожлантириш, экинларни оқилона жойлаштириш, беда экиладиган ерларни кенгайтириш сингари тупроқ унумдорлигини ошириш ишларига нимагадир суст эътибор берилмоқда.

Буларни ечиш учун янги қонун тайёрлаш, илм-фан ютуқларига таяниш ва экинларни биологик маҳсулдорлигини интенсив кучайтириб боришни таъминлаш бугунги куннинг муҳим вазифаларидан биридир.

Р.НАЗАРОВ,
қишлоқ хўжалик фанлари доктори

Мамнуният

«ҲУРРИЯТ»ни самолётда ўқидим

Бунга бир йилча бўлиб қолди. Биринчи рейсда Термизга учаётгандим. Самолётимиз осмонга кўтарилиб, ўз йўналишини тўғрилаб олганидан кейин стюардесса қиз ҳаммамизга янги келган газеталарни тарқатиб чиқди. Ростини айтсам мен шу пайтгача "Ҳуррият" ҳақида эшитган бўлсам-да, лекин у билан таниш эмас эдим.

Шундан бўлса керак газета тахламлари ичидан биринчи бўлиб "Ҳуррият"ни олдим. У ўзига хос газета экан. Ва кўп жиҳатлари билан бошқаларидан фарқ қиларкан. Шу-шу "Ҳуррият"ни қолдирмай ўқийдиган бўлдим. Энг қизиғи иш юзасидан самолётга қачон учмай "Ҳуррият"ни кўраман. Бу жуда яхши ҳолат. Чунки самолётда газета ўқиш одат тусига айланиб улгурган. Газета ана шундай восита билан мен каби қанча-дан-қанча янги ўқувчиларини топиши мумкин. Бу "Ҳаво йўллари" учун ҳам, "Ҳуррият" учун ҳам фойдалидир.

Гарчи жамоамиз унчалик катта бўлмаса-да, бу йил ҳам "Ҳуррият"га бир неча нусхада обуна бўлмоқчимиз. Чунки у жамоамиз учун қадрдон бўлиб қолган.

Намоз ЖЎРАЕВ,
Денов туманидаги "Лочин-д" ҳиссадорлик жамияти автокорхонаси раҳбари.

Муносабат

КУЗАТУВ КЕНГАШИГА БОШҚАРМА ҚАРСАГИ

“Бошқарма: айтадиям, қайтадиям(ми)?” мақоласига (“Ҳуррият”, 2002 йил. 31-сон) мутасаддилар раддия бермоқчи эди. Бироқ... лафздан қайтилди. Ажаб...

Йўқ, таҳририят раддияни чоп этиш масаласида на сансалорликка йўл қўйди, на пайсалга солди. Борди-ю шундай ҳолат рўй берган тақдирда ҳам — марҳамат, суд бор. Ким ҳақ, ноҳақ эканини аниқлаш қилни қирқ ёрадиган қозиларга тан.

Бироқ ҳамма бало шундаки, мақола эълон қилингани эртаси бошқарма раҳбарларидан бири андак иддао ва замзама билан қўнғироқ қилдики, таҳририят — нохолис, фақат бир томоннинг ёнини олмоқда, раддия берамиз, чоп этишга журъатингиз етадими ва ҳоказо пўписанамо гаплари бош устига қабул қилинди... Айтилдики, марҳамат — хатога йўл қўйган бўлсак — жавобига биз тайёр, бошқалар қатори эшигимиз ҳам очиқ.

Бироқ раддиядан дарак бўлмади. Қўшимча суриштирувда маълум бўлдики, Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси “Ҳуррият”да чиққан мақоладан сўнг... ўзи муассис бўлган маҳаллий “Ҳиссадор” деган нашрда кетма-кет 2002 йил 36-, 37-сонларида Ҳадичахон Ғаниеванинг айни танқид қилинган объект — “Пойтуғ” ҳиссадорлик жамияти фаолияти, унинг раҳбарлари уддабуронлиги-ю саховатпешалиги ҳақида кифтини келтириб ёзилган мақтов мақола эълон қилибди. Майли, бу билан виждонга “сув сепилган” бўлса — бош устига. Аммо Марказий нашрда чиққан танқидга нисбатан насия раддия, бекинмачоқ ўйинини эслатувчи “ўз нашри”да босилаётган бўрттирма мақола, норозилик авж олинаётгани, кўрга ҳам аён қонунбузарликлардан кўз юмиш ҳолатлари замирида бир дунё ҳал этилмоғи лозим бўлган масалалар қалашиб ётибдики, мавзуга қайтилаётганининг сабаби шунда.

Дарвоқе, бошқарма вакили “мақола бироз юзаки, масала моҳиятига аҳамият берилмаган” деган оғзаки эътирозида жон бордек.

Избоскан туманидаги “Пойтуғ” очиқ турдаги акциядорлик жамияти бошқаруви, кузатув кенгаши — бош, вилоят мулк бошқармаси — ёнбош бўлган, иккинчи томондан мазкур акциядорлик жамиятининг 53, 26 фоиз акциясига эгалик қилувчи “МТМ” илмий ишлаб чиқариш корхонаси (Толибжон Қодиров) ва “Ҳиндол лимитед” фирмаси (Раҳимжон Юлдошев) ўртасида кеча ё бугун “ола мушук” ўтмаган экан.

Гап шундаки, бундан икки йил аввал, 2000 йилнинг 20 июнида бўлиб ўтган акциядорларнинг умумий йиғилишида “Пойтуғ” АЖ Кузатув кенгаши раиси ва бошқарув раисларининг ҳисоботи тасдиқланмаган. Бунга сабаб — кўп овозга эга бўлган акциядорларнинг қонуний талаби! Албатта, “Пойтуғ” акциядорларининг барчасини қонунни сув қилиб ичиб юборган, раҳбарнинг сояга қуллуқ қилмай ўз ҳақ-ҳуқуқларини талаб қиладиган даражада шаклланган фуқаролар, деб бўлмайди (шу ҳолатни эслаб қолинг, қуйида тўхталамиз). Корхона акцияларининг тенг ярмидан кўпига эгалик қилувчи юқоридаги икки субъект вакиллари тайёр ошини бировга ичириб қўядиган анойилардан эмас, шу боис 2000 йил 20 июнида ўтказилган умумий йиғилиш мутасаддилар учун кутилган натижани бермади: ҳисоботлари тасдиқланмади — вассалом. Ва биринчи навбатда кузатув кенгаши мантиқан ваколатини йўқотди, ҳисоб.

Бундай “закунчи” акциядорлар кимга, айниқса, қайси раҳбарга ёқади дейсиз?! Шундоқ бўлди ҳам: нима қилиб бўлсада, қарийб корхона хўжайинига айланаёзган “МТМ” ва “Ҳиндол-лимитед”нинг шохини синдириш лозим. Уларни инсофга, муросага чақириш — тошга азон айтишдек гап, қандай қилиб бўлмасин — акцияларини тортволиш керак, вассалом!

Шундан сўнг ёзди-чиздилар бошланди: бир томон ундай дейди, иккинчи томон бундай... Ниҳоят, 2002 йил ҳам эсон-омон кириб келди (қайд этиш лозимки, бу вақт мобайнида умумий йиғилишда ҳисоботи тасдиқланмаган бўлса ҳам мутасаддиларнинг курсиси “қилт” этмади). Ёзди-ёздиларнинг биттаси Андижон вилоят прокуратурасига келиб тушади ва қонун пешволари молия бошқармаси мутахассисларини жалб этган ҳолда енг шимариб текширишга тушадики, унинг натижаси ўлароқ, вилоят мулк бошқармасига тақдимнома киритилади. Унга кўра, прокуратура бошқармага “Пойтуғ”нинг 164027 дона акцияларини “МТМ”га сотиш бўйича тузилган шартномани бекор қилиш масаласини ҳал этишни юклайди.

Бундан сал олдинроқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси “2001—2002 йилларда хорижий инвесторларни жалб этган ҳолда корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш бўйича келгусидаги чора-тадбирлар тўғрисида”ги 119-сонли (9.04.2001 й) қарори чиқади.

Қаловини топса қор ҳам ёнади.

Бундан тўрт йил аввал э-эндигина мулк шакли ўзгариб, акциядорлик жамиятига айлантирилган “Пойтуғ” фаолияти изга тушаолмаётгани, мавжуд вазиятдан чиқишнинг бирдан-бир йўли — унинг акцияларини тезроқ сотиб, муаммо ечимини топишида бош-қош бўлган Андижон вилояти мулк бошқармаси прокуратура тақдимномаси баҳона шартта тўнини тескари кийди-қўйди. Тўрт йил аввал “Пойтуғ” акцияларини ихтиёрий-мажбурий равишда “МТМ”га сотишган бўлса-да, энди ўша шартномани бекор қилиш пайига тушади. Асос ўша-ўша: “МТМ” акция пулларини қонунда кўрсатилганидек, 5(беш) банк иш кунида эмас, қарийб ўн ой давомида тўлаган! Бироқ тақдимномани ўхшатиб ёзган на прокуратура, унинг ижросига енг шимариб киришган бошқарма “ҳой, биродарлар, шошмайлик, ахир “МТМ” раҳбари ўз вақтида сотиб олинаётган акциялар учун саноқли кунлар ичида маблағ ўтказишга имкониятим йўқ, яхшиси, шартноманинг пули тўланган қисмини қайтариб, уни бекор қилайлик, дея мурожаат қилган, бизлар эса ҳаммасини кўра била туриб, “йў-ўқ, тўлаган пулингиз — бюджетга ўтиб кетган, ўзимиз қайтарайлик десак—белимиз чиқиб кетади, бўлар иш бўлди — хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам акцияни оласан!” демаганмидик?”, деган ўринли андишага боришмайди. Бировнинг бурнини қонатиш шу даражада осонки, бошқарма ҳеч қандай суднинг қарор-парорисиз “МТМ”нинг 29 фоиз акциясининг 12, фоизини тўрт йил аввал “олсанг ҳам оласан, олмасанг ҳам...” мазмунида қандай буйруқ билан сотган бўлса, шундай буйруқ билан бекор қилди-қўйди. Орадан икки ҳафта ўтар-ўтмас Бошқарма минган отга “Тошкент” республика фонд биржаси мутасаддилари мингашди: 2002 йилнинг 24-март 27-сонли қарори билан биржа бошқаруви “МТМ”нинг қолган-қутган акциялари олди-сотдисига оид шартномани йўққа чиқарди...

Шу билан олам гулистон, “Пойтуғ” акциядорлик жамияти раҳбарлари “закунчи” мулкдорлардан қутулганидек эди гўё... Рост-да, Бошқарма мутасаддилари ҳар ишда уларга эш: аввал акциялари сотилмай ишлари пароканда эди, шартта “МТМ”ни топиб, мажбурлаб сотиб берди, тўрт йилдан сўнг тийинлаб эмас, сўм-сўмлаб дивидент бера бошлаган эди, яна мажбурлаб ўша акцияларни қайтариб бермоқда. Бундай валломатлар гарчи қонунни оёқ ости қилаётган бўлса-да, ҳозирот устида.

Бироқ қуриб кетгур “МТМ” раҳбари қўлтиғида мудом даста-даста Фармон, қарорлар юради, қонунни-ку сув қилиб ичвораёзган, аниққи, эртаёқ ҳаммани судга бериб, шарманда қилишидан аввал отни қамчилаш керак.

“Пойтуғ” акциядорлик жамияти мутасаддилари зудликда акциядорларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилиши ўтказиш пайига тушади. Навбатдан ташқари умумий йиғилиш чақиришга асослар етарли: биринчидан, ҳукуматимизнинг яқиндагина юқорида қайд этилган 119-сонли қарори чиқди, унда хусусийлаштириш бўйича келгусида қилинажак ишлар баён қилинган. Шу баҳона жамият устав жамғармаси оширилади. Ўтган йили турли жойларга қилинган мурожаатлар бесамар кетмабди, мана, жамият бошқаруви раиси Ш.Курбонов қадрдон Бошқарма қошидаги Консалтинг марказига хат ёзувди, азаматлар “Пойтуғ”нинг мавжуд асосий воситаларини қайта инвентаризациядан ўтказиб, навес, теплица, бар ва бошқа яна учтўртта объектлар корхона мулк шакли ўзгараётган вақтда низом жамғармасига киритилмаганини аниқлаб беришди. Бироқ ҳеч ким “ҳой, раис Ш.Курбонов ёки Манзурахон Аҳмадалиева, корхона давлат тасаррруфидан чиқарилаётганда кўп ишларга бош-қош бўлувдинглар, нега шу-унча объект “ўйиндан ташқари ҳолатда” қолиб кетди”, дея сўроққа тутмади. Вилоят мулк бошқармасига-ку, бундай иддао қилмоқнинг иложи йўқ. Негаки, устав жамғармасига киритилмаган объектларни аниқлаган Консалтинг маркази бошқармага бўйсунувчи ташкилотда! Азамат марказ ходимлари ўша қолиб кетган объектларнинг баҳолаш қийматини йигирма миллион сўмдан ортиқ қилиб белгилади. Бунга жамият ихтиёрига қолдирилган дивидентларни ҳам қўшсак, жами сумма уёқ-буёғи билан 28 миллион сўмга чиқади. Буни жамият устав жамғармасига бириктириб қўшимча акция чиқарилса ҳам ҳукумат қарори бажарилган бўлади, ҳам қўшимча акция чиқарилиши ҳисобига ҳар йиғинда менинг акциям кўп, дея ҳисоботлар тасдиқланмаслигига сабабчи бўлаётган “МТМ” ва “Ҳиндол лимитед”нинг қўлидаги матоҳ қуввати ўз-ўзидан пасайди. Бу дегани бир ўқ билан, иккита эмас, бир неча қуён урилади. “И-е, мингдан зиёд ишчилар меҳнат қилаётган бутун бошли корхона бешолти йил нарида 56 миллион нари-берисида баҳоланганда, наҳот катта-кичик беш-олтита объект эндиликда йигирма миллион сўмдан кўпроққа баҳоланса, мантиқ қани?” дея калавани чувалаштирадиган “МТМ” йўқ ҳисоб. Унинг сотиб олган акциялари бекор қилинган. Навбатдан ташқари умумий йиғилишда бир йўла унинг масаласини ҳам ҳал қилиб қўя қолинади. Шу билан қўйлар — тинч, бўрининг ҳам қорни тўқ...

Қонунни фақат қоғозда кўрадиган, истиқлол имкониятидан эмас, шу баҳона мулкка ўчлик ҳиссидан жўш урган айримлар ғайрат отига минсалар тўхтатиб қолмоқ мушкул экан. Мутасаддилар бундай чавандоз отининг тизгинини тортиб қўйиш ўрнига қўлтиғига сув пуркаб турса тасаввурга сиғмас ишлар бора-бора оддий ҳолатдек туюлаверар экан кишига... Биринчи навбатда қилни қирқ ёрадиган прокуратура ходимлари “шошманг, опажон, Сизнинг ҳисоботингиз 2000 йилда акциядорларнинг умумий йиғилишида тасдиқланмади, шунга қарамай икки йил ўтмоқдаки, ваколатингиз бирор йиғилишда қайта кўриб чиқмаган, демак, Сизнинг ҳаракатларингиз қонун ёки меъёрий ҳужжат талабларига нечоғли тўғри келади?” деган ҳақли саволга ҳуқуқий жавоб хусусида бош қотирмади. Ёхуд “кузатув кенгашининг етти нафар аъзосидан учтаси бир вақтнинг ўзида ижро органида ишлар экан, яна тағин энг кўп акция пакетига эга бўлган мулкдорлардан бири нега кенгаш аъзолигига асоссиз қабул қилинмаган? Ҳукумат қарорини бажаришдан аввал ижроия маҳкаманинг айни шу ҳақдаги қарори билан тасдиқланган ҳуқуқий ҳужжат талаблари нега оёқ ости қилинаётир?” деган савол бировнинг хаёлига келмаган гўё... Ўз номиёқ вазифасини аниқ кўрсатиб турган Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси эса “айни шу масалада ёзма кўрсатма берган эдик, натижаси нима бўлди?” деган саволини очиқ қолдиргани ҳолда “МТМ” корхонаси раҳбари тадбиркор Т.Қодиров аҳволи билан қизиқишни ўзига эп кўрмади.

“МТМ” эса отга “Пойтуғ”дан аввал отга қамчи уриб улгурган экан...

Энг биринчи галда ўзига тегишли акциялар олди-сотдисини суд орқали эмас, бир зарб ила чиқарган буйруқ билан бекор қилган Давлат мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси ва “Тошкент” фонд биржасига нисбатан вилоят хўжалик судига даъво аризасини берди. Бироқ яхши билардики, даъво таъминланмаса суд қандай қарор чиқаришидан қатъи назар, ижро масаласида муаммо туғилади. Сабаб — бошқарма ва биржаларнинг буйруқлари ҳали кучда, демак, то суд қарори чиқиб, қонуний кучга киргунича акциядорнинг навбатдан ташқари умумий йиғилиши ўтказилиб, “МТМ” акциялари савдога чиқарилиб юборилиши эҳтимоли катта. Бунга асос ҳам, кўзи тўрт харидорлар ҳам етарли. Бу ҳолат даъвогарнинг манфаатига путур етказиши аниққи, зудлик билан чора қўлланмаса эртага кеч бўлади. Шу боис хўжалик суди ажримига кўра“МТМ” корхонасига тегишли “Вақт” миллий депозитарияси Андижон шўъба корхонаси депо ҳисоб-рақамида бўлган акциялар ҳаракати тўхтатиб қўйилди. Шу йилнинг 22 апрелида эса вилоят хўжалик суди ҳал қилув қарори билан даъво қаноатлантирилиб, бошқарма ва биржа буйруқлари бекор қилинди ва “МТМ” мулкий ҳуқуқлари тикланади. Бироқ қоғозда... Нега десангиз, суд қарори даъвогарнинг қўлига 29 апрел куни тегади, бироқ бу ҳақда ўз вақтида огоҳлантирилганига қарамай “Вақт” миллий депозитарияси Андижон шуъба корхонаси раҳбари Ж.Абдуллаев “МТМ”га тегишли 29 фоиз акцияларни умумий йиғилишга қатнашиш ҳуқуқига эга акциядорлар рўйхатига киритишдан бош тортади. Ҳолбуки, қонунда аниқ кўрсатилиб қўйилган: умумий йиғилишда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган акциядорлар рўйхатига у тузилган санадан киритилмай қолган шахснинг бузилган ҳуқуқлари тиклангандан сўнг киритилиши мумкин. (“Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонуннинг 68-моддаси.)

Шу ўринда оғриқли савол туғилади: “Вақт”нинг вилоят шуъба корхонаси “Пойтуғ” билан қимматли қоғозларга эгалик ҳуқуқини юритиш тўғрисида қандай шартнома тузиб, кераkли хизматни кўрсатаётган бўлса “МТМ” билан ҳам ўз вақтида тузилган шундай битими бор. Хўп, унда “Вақт” миллий депозитарияси Андижон шуъба корхонаси раҳбарияти “Пойтуғ”га нечоғли хизмат кўрсатаётган бўлса, била туриб нима учун “МТМ”га бошқа кўз билан қарамоқда? Қизиқ, бир мижозга садоқат, иккинчисига бунинг тескарисини кўрсатаётган “Вақт” ҳаракатлари тасаввурига сиғмайди. Воқеалар ривожидан бу ҳолнинг мантиқий жавобини илғаш қийин эмас: “Вақт” “Пойтуғ”га, шартнома муддати тугаганига қарамай, фақат акциялар ҳисоб-китобини юритишдан ташқари умумий йиғилишни ўтказиш бўйича ҳам хизмат кўрсатишни гарданига олган экан. Шу боис “Вақт” вакилларидан бири саноқ комиссияси аъзолигига киритилади. Умумий йиғилиш ўтказишда кворум тўплаш энг бирламчи аҳамият касб этади, айни шу жараёнда барча масъулият саноқ комиссиясининг зиммасида. Агар кворум тўпланмаси — барча тайёргарлик ҳавога учди, дегани. Иш чаппасига кетмаслиги учун — “МТМ” акциялари рўйхатга киритилмади, агар киритилса кўп овозга эга бўлган ушбу инвестор нақ бошоғриқнинг ўзгинаси бўлади. Негаки, юқорида қайд этилганидек, “МТМ” “Пойтуғ” кузатув кенгашини тан олмайди, сабаб — кенгаш ҳисоботи икки йил аввал умумий йиғилишда тасдиқланмаган ва шу чоққача унинг ваколати умумий йиғилишда қайта кўриб чиқилмаган!

Шунга қарамай жорий йилнинг 2 май куни “Пойтуғ” акциядорлик жамияти акциядорларининг навбатдан ташқари умумий йиғилиши бўлиб ўтди. Гувоҳларнинг айтишича, мажлис эмас нақ бозорнинг ўзи бўлди. Боисики, унда жамиятнинг 53, 26 фоиз акциясига эгалик қилувчи “МТМ” ва “Ҳиндол лимитед” корхоналари иштирок этмади. Йиғилиш ўтказилиши арафасида уларнинг талабларига на бошқарма қулоқ солди, на Тошкентдан келган вакил — Давлат мулк қўмитаси масъул ходими Й.Гадоев! Иш шу даража бордики, азбаройи кворум тўплаш илинжида ҳали ваколати сўроқ (?) остида турган кузатув кенгаши раиси М.Аҳмадалиева ҳужжатларни сохталаштиришгача борди. Мана, бир мисол: йиғилиш олдидан опамиз “Пойтуғ” ишчиси Рўзибой Юлдошевни чорлаб қўлига бир парча қоғоз тутқазади. Қоғозки, унда жамиятнинг 2368та акция эгалари бўлган ўн саккиз нафар фуқаро Рўзибой Юлдошевга навбатдан ташқари умумий йиғилишда иштирок этиш учун ишончнома берган гўё... Бироқ мазкур”ишончнома”да на ҳиссадорларнинг имзоси бор, на нотариус тасдиқлаганини билдирувчи муҳр. Уни... кузатув кенгаши раиси М.Аҳмадалиева ўзининг гажакдор имзоси билан тасдиқлаб қўйган?! Куласизми, куясизми? Акциядорлик жамияти ривожига, акциядорларнинг ҳуқуқлари ҳимоясига масъул бўлган шахснинг ўзи бундай йўл тутиши, билатуриб ҳужжатларни сохталаштириши қонунни-ку қўятуринг, оддий одоб меъёрларига тўғри келадими? Бундай “қўлбола ишончнома” битта бўлса ҳам кошкийди...

Қизиғи шундаки сохтагарчилик, бориб турган кўзбўямачиликни билатуриб йиғилишга бош бўлган бошқарма бошлиғининг биринчи ўринбосари С.Маҳмудов ўзини кўрмаганга олади. Тошкентдан келган вакил — Й.Гадоев эса бунақа “йиғилиш” баёнида исми-шарифи қайд этишни хоҳламади чоғи унда иштирок этмаган бўлса-да, бошқа хонада ўтириб, йўл-йўриқ кўрсатишни канда қилмади.

Биров “ҳой, бу нимаси?” деса мутасаддилар ҳукумат қарори билан оғзига уради: “Вазирлар Маҳкамасининг 119-сонли қарори ижроси ҳақида бош қотиряпмиз, нима, ҳукумат қарорига қаршимисан?!” дея сиёсий томондан келади. Кун келиб биров “умри азиз биродарим, сон кетидан қувмасдан, ишни хусусийлаштириш дастурига кирган конкрет йирик корхоналардан, биринчи навбатда, алоҳида лойиҳалар бўйича хусусийлаштириладиган, аввало, хорижий инвесторларга тўла сотилиши мўлжалланган корхоналардан бошлаш лозим”, дея Президентимиз куйиб-ёниб гапираётган бир паллада маъмурий буйруқбозлик яхшигина шаклланган, акциядор ҳуқуқи поймол бўлиб, мулкка нисбатан эгалик ҳисси аста-секин сўнаётгани оқибатида маънавий муҳит издан чиқаётган “Пойтуғ” аҳволини мўътадиллаштириш, мувозанат меъёрини қонун тарозуси билан ўлчаб, сўнг хайрли ишга қўл урмоқ афзал эмасми? Бундай бошбошдоқликка қарсак чалиш ўрнига уни бартараф этиш жамият манфаатларига хизмат қилмайдими? Етакчиси— ҳокими мутлоқ, ижрочиси — “лаббайчи”, қонун пешволари— томошабин бўлган жойда тараққиёт бўлиши мумкинми?” деса нима деб жавоб берилар экан?

Мана, оқибати нима бўлди: “Пойтуғ” акциядорлик жамиятининг 2002 йил 2 майдаги навбатдан ташқари ўтказилган умумий йиғилиш қарори ҳақиқий эмас, деб топилиб яна хўжалик суди томонидан бекор қилинди. Бу билан ким ютди? Даъвогарми ёки жавобгарми? Бунда ҳамма ютқазди, энг ёмони мутасаддиларнинг ўзлари байроқ қилиб, Ҳукуматнинг 119-сонли қарорини бажаряпмиз, дея кўкрагига уриши, аслида мақсад ўзгачалиги натижасида ўша, ўз вақтида, жамият тараққиёти, тадбиркорлик, мулкдорлар синфини кўпайтириб, ишлаб-чиқаришни ошириш ва ҳоказо эзгу ниятлар билан чиқарилган Вазирлар Маҳкамаси қарори ижроси амалда “Пойтуғ”да муаллақ қолди...

Дарвоқе, Ҳукуматнинг 119-сонли қарори ҳақида. Бу хусусда юқорида қисман тўхталдик. Чиқарилаётган Фармон, Қарорлару Қонунлар фуқаро ҳақ-ҳуқуқи кафолати, эртанги куни учун ҳуқуқий пойдевор эканини ҳаммага маълум. Вазирлар Маҳкамасининг 119-сонли қарори замирида энг аввло инсонийлик, одиллик тамойиллари бирламчи аҳамият касб этаётганини илғаш қийин эмас. Демак, мазкур юридик ҳужжат ижроси йўлида бошқаларнинг конституцион ҳуқуқларига дахл қилмаслик лозим. “Пойтуғ” раҳбарияти қарор ижроси йўлидаги ҳаракатида айни шу меъёрлар бузилаётган кўринадики, бунга 2 май куни қонунлар оёқости қилинган ҳолда ўтказилган навбатдан ташқари умумий йиғилиш яққол мисол. Хўш, “Пойтуғ” бошқарувининг уйқусини қочираётган акциядорлар — “МТМ” ва “Ҳиндол лимитед” корхонаси раҳбарлари нима демоқчи?!

“Пойтуғ” акциядорлик жамиятининг устав фонди 1996 йилда 56 миллион сўмни ташкил этган. Вазирлар Маҳкамасининг 500-сонли қарори билан қайта баҳолаш натижасида асосий воситалар қиймати 511 миллион сўмдан зиёдроқ қилиб белгиланган ва шу йил январидан бошлаб, бюджетга ушбу нархдан келиб чиқиб солиқ тўланмоқда. Қарор ижросидан аввал устав жамғармани айни шу миқдорга кўтариб, сўнг инвентаризациясидааниқланган ва қолиб кетган 28703,0 минг сўмлик мулк учун қўшимча акция чиқарилиши мақсадга мувофиқ эмасми? Бундан ҳар йил давлат хазинасига аввалги йилларга қараганда беш миллион сўмдан ортиқ маблағ келиб тушади.

Айни шу таклиф Давлат мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси томонидан негадир эътиборга олинмаяпти. Эмишки, “бу — мумкин эмас, аввал қолиб кетган объектлар суммаси, яъни 28703,0 минг сўмлик акция чиқариб, сўнг устав жамғармани оширасизлар. Вассалом!” Ким билсин, эҳтимол бошқарма ҳақдир, бироқ шу-унча қонунсизликлар сабаби айни шу даргоҳ мутасаддилари ҳаракатига бориб тақалиши, шунингдек, ўз вақтида қатор объектларнинг рўйхатга киритилмай қолиб кетишида ҳам озми-кўпми “ҳиссаси” бўлгани учунми, ким билсин андижонлик “госком”чилар фикри ҳар қандай оқил инсонлар учун мунозаралидек туюлмоқда...

Майли, буёғини вақт кўрсатар. Бироқ айни шундай тиллога тенг вақт асоссиз “ёзди-ёзди”лар, даҳанаки жанглару, судланишлар натижасида беҳуда кетаётганига ачинасан, киши...

... Мана, Давлат мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси раҳбариятининг бизни нохолисликда, бирёқламаликда, масала моҳиятини англамай мақола эълон қилганликда айблаб қилган қўнғироғи баҳона яна бир карра мавзуга қайтилди. Эътироз бўлса — марҳамат. Ҳартугул, бошқарма мутасаддилари юзма-юз мулоқотда айтилган гапларидан тонмас.

Тағин бир гап. Бошқарма мутасаддилари қатори “Пойтуғ” акциядорлик жамияти раҳбарлари билан ҳам суҳбатлашишга ҳаракат қилинди. Бошқарув раиси Ш.Курбонов бизни кузатув кенгаши раиси М.Аҳмадалиевага рўпара қилди. Манзура опамиз эса бермоқчи бўлган саволимизга тугамаёқ кескин норозилиги билдирди: “Оёғим Тошкентга етсин, газетангизни судга бераман!” Саволимизга жавоб шу бўлди. Майли бу — опахоннинг ҳуқуқи. Биз эса яқин келажакда судга берилишимиз эҳтимоли юзага келгани боис хизмат сафари жараёнида қўлга киритган ҳужжатларнинг ўндан бирини гапиртирдик, холос. Қолгани яқин келажакка сақлаб қўйилгани маъқул... Нима дедингиз?!

Турсунали АКБАРОВ,
«Ҳуррият» махсус мухбири

Журналист суриштируви

ЗИДДИЯТ

Қосим Шокиров вазифасидан четлатилгандан сўнг бошқарув раиси Омон Чўтовнинг ҳаловати бузилди

Туриб-туриб ачиниб кетасан киши: дейлик, ёғ-мой корхонаси, ун заводи ёхуд шунга ўхшаш жойларда ишлайдиган раҳбарларнинг тоқатига тўзим берсин-да. Бечораларнинг меҳмон кутмаган куни йўқ: тумандаги фалонписмадон раҳбаргача, қисқаси кимнинг меҳмони келса “бир пиёла чой” шу даргоҳ мутасаддиларининг зиммасига юкланади. Меҳмондорчиликки, “первый-второй” овқатдан тортиб, турфа ичимлигу сауна-пауна дегандай... Булар қаторига байрам-пайрам баҳонасида ўтказиладиган турфа тадбирлар, тез-тез айтиладиган хизматлар, ихтиёрий-мажбурий равишда қилинадиган ҳомийлик... ва ҳоказолар ҳам қўшилса, ўҳ-ҳў, у ёғини тасаввур қилиш қийин эмас.

Албатта, ёзилмаган қонунга кўра Бош мезбон мақомига чиқиб қолган бундай ҳожатбарорлар ҳаражатни чўнтагидан қилмайди... Бу тушунарлику-я, бироқ “кўзда кутилмаган” ҳаражатлар вақтики келиб кимнингдир “бели чиқариши” ёхуд ҳожатбарорлар ўртасида қандайдир тушунмовчилик келиб чиқариши мумкин.

Албатта, юқоридаги вазият табиий ҳолатга айланиб улгурганки, танқид қилай десанг — қўлда ҳужжат йўқ, ўзбекчиликка йўйишга эса тил бормайди...

На ёзиб, на айтиб бўлмайдиган мавзудан сўз очиб кимларнингдир нозланишига сабабчи бўлган бўлсак, узр... Бироқ ушбу қораламанинг оқаваси бевосита эмас, билвосита шу ва шунга ўхшаш ҳолатларга бориб тақаладигандек...

Қосим Шокиров — шўрчилик. Охирги пайтда Ш.Рашидов номидаги “Шўрчидонмаҳсулотлари” ҳиссадорлик жамиятида Омухта ем ишлаб чиқариш комплекси бошлиғи эди. Шу лавозимда иш бошлаганига ярим йил ўтар-ўтмас озод қилинган. Ўз аризасига биноан эмас, алоҳида буйруқ билан! Омухта ем ишлаб чиқариш комплекси, ишчилар тили билан айтганда “Комбицех” Дон маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган корхонанинг серғалва, шу баробарида қуруқ маошга кўз тикиб ишланмайдиган тармоғи. Йўқ, Қосимбой бирор нарсани ўмаргани ёхуд “ичиб-еб” қўйгани учун ишдан кетмади. Унинг ишдан бўшатиш тўғрисидаги буйруқнинг асословчи қисмида биринчи галда “бажараётган иш вазифасига лойиқ эмаслиги” таъкидланади.

Мазкур буйруққа имзо чеккан шахс — “Шўрчидонмаҳсулотлари” бошқаруви раиси Омон ака Чўтов йигирма йилдан буён шу даргоҳ тупроғини ялаган, кейинги икки йил давомида биринчи раҳбар бўлиб ишлайдики, корхонанинг қайси нуқтасида қандай иш бажарилиши ва уни ким удда қилаолишини яхши билади. Бироқ яқиндагина ўзи алқаб-алқаб “комбицех”ни топширган одам юқоридаги мазмунда буйруқ чиқариши кишида таажжуб уйғотади. Муҳтарам раис, Қосимни болалигидан биламан, дейсиз, уни ишга олаётганда лаёқати нечоғли эканини билмасмидингиз?

Ха энди, дейди Омон ака шошиб, Қосимни бир илтимос орқали ишга олгандимда...

— Нима, камомадга йўл қўйдими?

— Йўқ. Тўғри ишлаган...

— Унда бундай йўл тутишнинг боиси не?

— Ҳурмат қилмайди...

Мана гап қаерда! Тўғри, Қосимбой, ўз таъбири билан айтганда “кўча боласи”. Кимнинг қандай камчилиги бўлса — юзига айтади. Гаплашиш оҳанги ҳам шунга яраша. Дейлик, ишдан ҳориб турган ишчига қараб “жуда толиқибсиз, бориб дамингизни олинг” дейиш ўрнига “ишлайвериб чўзилиб қопсан-ку, эзилиб ўтирмай жўна уйингга”, дейди. Бундай оҳангдаги гаплардан сўнг Қосимни билганлар тўғри тушунади, билмаганлар... Тўғри-да, олис Сурхоннинг бир чеккасида ўсиб-улғайган, оддий ишчи дипломатияни қаёқдан билсин... Майли, ҳозир гап бунда эмас, буйруқда. Буйруқдан ўқиймиз:

“... жамият раҳбарияти томонидан берилган топшириқ ва кўрсатмаларни ўз вақтида бажармаганлиги, цех ишчилари ўртасида соғлом муҳит яратмаганлиги, назорат ишларини бўшаштириб юборганлиги, ишлаб чиқаришни ўз ҳолига ташлаб қўйганлиги, вагонлар билан ишлашни тўғри ташкил этмаганлиги оқибатида катта миқдорда жарима тўлашга олиб келганлиги, жамиятда соғлом технологик ишлаб чиқаришни сунъий равишда тўхтатиб қўйишга олиб келганлиги учун эгаллаб турган лавозимидан 2002 йил 21 июнь кунидан эътиборан озод қилинсин...”

Буйруқ асоси — шу. У қайд этилганидек, шу йилнинг 21 июнь куни чиқарилган. Шу куни корхона касаба уюшмаси розилиги олиниши баробарида айни масала юзасидан махсус йиғилиш ўтказишга ҳам улгурилган. Бироқ тирқалаётган айблар бўйича Қ.Шокировдан тушунтириш хати тугул, оғзаки ҳам сўралмаган чоғи... Амалда ҳам шундай бўлганми — бунисига кафолат йўқ, бироқ қоғозда шундай ёзилган. Майли, ўринсиз шубҳани четга суриб, воқеалар ривожини кузатайлик.

Том маънода Қосимбойни ишдан четлатишга бағишланган йиғилиш баёнида қаҳрамонимиз бошига яхшигина калтак синади. Корхона транспорт бўлими ходими Б.Бегматов Тегирмон цехидан ортилган икки вагон “кепак” маҳсулоти 12.06.2002 й. куни Омухта ем ишлаб чиқариш цехига қабул қилинмаганидан ёзғирибди. Эртаси куни ҳам шу ҳол такрорланган. Бошқарув раиси ўринбосари Ф.Қоракулов эса вагонлар жойидан жилмагани туфайли катта миқдорда жарима тўланганидан норозилигини билдирибди.

Корхона 1-тегирмон цехи мастери Н.Қурбонов, шу цех бошлиғи М.Одинаева, ҳисобчи Т.Омоновларнинг норозилиги сабаби ҳам шу: Тегирмон цехидан “комбицех”га юборилаётган вагон-вагон кепаклар ўз вақтида қабул қилинмай рад қилинмоқда, шу боис ҳисоб-китоб ишларида узилишлар, ҳужжатларни расмийлаштиришда чалкашликларга йўл қўйилмоқда. Барчасига сабабчи — Қосим Шокиров! Шунингдек, йиғилиш баёнида “комбицех” ишчиларидан айримлари Қосимбой тазйиқидан чўчиб, корхонада ўтказилган “Наврўз” байрами тантаналарида иштирок этаолмаганидан жудаям тушкунликка тушганига алоҳида урғу берилади.

Вой-бў, юқоридаги гапларнинг ҳаммаси тўғри бўлса, Қосимбой деганлари нақ диктаторнинг ўзи экан-ку, бунда кимсани замбаракнинг оғзига боғлаш керак, деган хаёлга борган борсангиз керак. Йўқ, шошмайлик. Юқорида жамият бошқаруви фикри, тақдим этган ҳужжатларига тўхталдик. Энди “ўзбошимча” Қосимбой хатти-ҳаракатларига эътибор қилиш вақти етди.

Сирасини айтганда, Қосимбойнинг фатвоси ишдан бўшашидан уч ойлар чамаси аввал ўқилгандек... Гап шундаки, корхонанинг “энг зўр” тармоғи бўлган Омухта ем ишлаб чиқариш цехи фаолияти бошқа цехлар билан чамбарчас боғлиқ. Рисоладагидек, омухта ем ишлаб чиқариш учун дон чиқиндиси, қўшимча маҳсулот ва тегирмондан чиқадиган кепак хомашёси таркиби меъёрий ҳужжатларда белгиланган нормада бўлмоғи, акс ҳолда маҳсулот сифатига путур етиши мумкин. Қосимбой қарасаки, дон чиқиндисининг ҳам, кепак хомашёсини ҳам намлиги ҳаддан зиёд юқори. **Бу аҳволда ишлаб чиқарилган Омухта ем яхшигина тош боссада, сифати паст бўлади. Бунинг натижасида юзага келиши эҳтимоли катта бўлган ғалвалар биринчи навбатда Қосимбойнинг “мазасини қочиради”. Тегирмон цехига фарқи йўқ: кепак намлиги қанча юқори бўлса — шунча яхши. Хом-ашё дурустгина “тош босиши” натижасида режани (келинг, бошқа хаёлга эрк бермайлик) қойилмақом қилиб уддалаши мумкин. Ахир намлик қанча юқори бўлса, рақам тез суръатда ўсаверади. Сифат эмас, сон кетидан қувишга ўрганганларга бу жоннинг роҳати эмасми?**

Қосимбой, бамисоли шамол тегирмонига қарши курашган Дон Кихотдек, бунга қарши курашга бел боғлайди: дастлаб, Омухта ем ишлаб чиқариш цехига келаётган хом-ашёлар сифати меъёрий ҳужжат талабларига мос келмаётгани, бу ҳолни зудлик билан бартараф этиш лозимлиги ҳақида корхона раҳбарларини огоҳлантиради. Бироқ вазият ўзгариш ўрнига чаппасига кетгач, ишдан бўшашидан икки ой аввал, яъни 3 апрель куни бошқарув раиси номига ёзма билдириш хати ёзади. Мана, ўша хат, таҳрирсиз келтирилади:

“... Омухта ем ишлаб чиқариш бўлимига келаётган хом-ашё сифати меъёрий ҳужжатлар талабига жавоб бермайди.

Бизлар олдинги ойда оғзаки мурожаат этиб, қониқарли натижага эришмадик. Шуни ҳисобга олиб бизга комбинатимиз бўлимларидан келаётган дон чиқиндиси 50 %, қўшимча маҳсулот 70% ва кепакларнинг таркибий жиҳати кам ҳамда намлиги меъёрий ҳужжат талабларидан юқори эканлиги ва шу ҳолатни бартараф этишларингизни, чора кўришларингизни сўраймиз. Акс ҳолда биз юқори ташкилотларга мурожаат этишга мажбурмиз.

Ушбудан келиб чиққан ҳолда биз қандай қилиб, сифатли ем етказиб беришимиз мумкин?

Омухта ем и/ч бўлими бошлиғи Шокиров К.

Лаборатория бошлиғи Паянов У.

Цех бошлиғи Бобохонов Т.”

Қосимбой юқоридаги хат билан бошига бало орттириб олишини қаёқдан билсин?! Орадан кўп ўтмай “комбицех” айрим идора ходимлари томонидан тўсатдан текширилди. Алланималар “проба” қилинди. Бироқ на камомад, на бошқа суиистеъмолчилик ёки бошқа камчилик аниқланади. Бу ҳам етмагинидек, Қ.Шокировга таъсир ўтказишга ҳаракатлар бошланди. Бироқ бундан ҳам натижа чиқмади, Қосимбой ёзган юқоридаги хатдан ҳам...

Аҳвол ўша-ўша: кепакнинг намлик меъёри юқорилигича қолаверди. Ундан сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқариш шундоғам нозик вазиятда унча-мунча одамнинг ковушини тўғрилаб қўйиши мумкин. Қайсар Шокиров цехга келаётган хомашёнинг намлик меъёрларини ўз лаборанти орқали текширтириб, намлик миқдори неча фоизни ташкил этишини ёзма равишда белгилаб бораверди. 13.04.2002 й. куни тегирмон цехидан келган кепакнинг намлик миқдори 8-10 фоиз эмас, нақ 13,6 фоизни ташкил этди. Икки кун аввалги хом-ашёда эса бу миқдор 14 фоизни, орадан уч-тўрт кун ўтгач, 15,4 фоизни ташкил этди. Бу дегани, агар маҳсулот уч-тўрт кун туриб қолса, оғирлик миқдорини йўқотади. Қарабсизки, йўқотадиган оғирлик — нақ камомаднинг ўзгинаси. Қўлингда ҳужжатинг бўлмаса — минг изоҳ берма — қуввати ҳеч нимага етмайди. Бироқ “Шўрчидонмаҳсулотлари” — ишлаб чиқарувчи корхона. Ундаги ички зиддиятлар турли ташкилотлар билан тузилган шартнома ижросига, истеъмолчилар манфаатларига таъсир қилмаслиги лозим. Шунга қарамай, ишлаб чиқариш фаолияти самарадорлигига таъсир этсада, Қосим Шокиров оқимга қарши сузишга мажбур бўлди: у энди очиқдан-очиқ тегирмон цехидан келаётган вагон-вагон кепак хом-ашёсини қабул қилишдан бош тортади. Вагонларнинг туриб қолиши жарималар тўлашга олиб келадики, шу ва шунга ўхшаш ҳолатлар мутасаддилар томонидан бир ёқлама талқин этилиб, бор айб — “комбицех” бошлиғи гарданига қўйилади ва уни бир зарб билан чиқарилган буйруқ ила паттасини қўлига тутқазади...

Бор гап шу. Маҳсулот сифати учун имконият доирасида ҳаракат қилган Қосимбойнинг “Шўрчидон”даги фаолияти шу тахлит якун топади...

Шу ўринда мақоламизга нуқта қўйсак бўларди. Бироқ сўзимиз ниҳоясида икки оғиз мулоҳаза айтсак, биров бизни айбситмас. “Шўрчимаҳсулот”дек катта корхонага раҳбарлик қилиш осонмас. Бироқ бу даргоҳ етакчилиги “ўз аризасига кўра” шартта ташлаб кетадиган лавозим ҳам эмас-да! Албатта кимнинг салоҳияти қай даражада, ким қандай лавозимга муносиблигини баҳолаш — ваколатимизга кирмайди. Асло. Бироқ оддий муносабат, унинг маънавий-ахлоқий томонлари аввало ҳар қандай фаолият жараёнидаги бирламчи омилдир. Шу боис холислик мезонига амал қилишга ҳаракат қилдик. Буни нечоғли уддаладик — муҳтарам ўқувчиларга тан. **Азбаройи холислик, томонларнинг бирига ён босмаслик важҳида корхона раҳбарияти томонидан йўл қўйилаётган камчиликлар, солиқ ва мажбурий тўловлар бўйича ваколатли идоралар томонидан аниқланган хатолар хусусида ортиқча тўхталмадик.** Хом-ашёнинг намлик даражаси миқдори белгиланган меъёрий ҳужжатлар билан танишиш учун қилган мурожаатлар натижасиз қолгани ҳақида ортиқча тафсилотларни ёзишдан тийилдик. Ўзимизга боғлиқ бўлмаган ҳолда хомашё “анализи” юзасидан тушунмовчиликка йўл қўйгудек бўлсак, аввалдан узримиз бор. Нимани кўрган, билган бўлсак, шугина қоғозга тушди, холос.

А.ТУРСУНОВ

Муаммо

Ҳукмингизга ҳавола этилаётган ушбу мақолада кўтарилган муаммо нафақат Бухорода, балки бошқа вилоятларда ҳам учрайди десак, янглишмаймиз.

Кўҳна Шарқ не-не буюк зотларнинг ҳаётларини бизларга ибрат учун қолдирган.

Муқаддас динимиз ҳам бундай ҳаром ишларни манъ этган. Ҳалоллик, поклик сари интилмаган қалбда Аллоҳдан қўрқув ҳам бўлмайди. Улар шайтон домига тушиб, дунё ва охиратларини барбод қиладилар. Ҳалолу ҳаром, гуноҳу савоб нималигига ҳанузгача бефарқ қарайдиган сўқир қалблар, ўз ҳаёти билан бирга бутун жамиятни булғаётганларини билишармикан? Муборак ҳадиси шарифда буюриладики: "Зино билан рибо (судхўрлик) очиқ-ошкор қилина бошладими, улар Аллоҳнинг азобини ўз қўллари билан чақирган бўладилар". (Худо асрасин!)

Бу муаммода ёлғиз аёлларни айбдор қилиб кўрсатсак, адолатсизлик бўлади. Зеро, қарс икки қўлдан чиқади.

Ҳирсга қуллик, маънавий қашшоқлик кўриниши бўлган бундай салбий ҳолга жамият янада жиддий эътибор қаратиши лозим. Зеро, соғлом авлод қолдириш, комил инсон тарбияси, маънавий баркамоллик жамият ва унинг асоси бўлган оила барқарорлиги ҳақидаги ниятлар шусиз амалга ошиши мушкул.

ТАҲРИРИЯТ.

Эсиз малаклар — товусми, капалаклар?

ёхуд Бухорода фоҳишабозлик нега авж олмоқда?

Бўғирсоқ

Уйдан мухбирлик идорасига қадар 4—5 чақиримча бор. Эрталаб одатда пиёда кетаман. Бора-боргунча ўй суриб, ўйларни хаёлда пишитиб, бугунги қилинажак ишлар режасини тузиб, бирор соатча йўл босаман.

Бугун ҳам пиёда йўлга чиқдим. 4-микрорайондаги кўп қаватли уйлар орасидан кетаётгандим. Қаршимдан келаётган 20-22 ёшлардаги қиз танишга ўхшаб кўринди. Қайда кўрганимни эслай бошладим. Эрталабки тетик кайфият туфайлими, хотирам панд бермади: бўғирсоқчи Гуляку бу! Асл исми Гулбаҳорми, Гулфизами, Гулнорами, ҳозир эсимда йўғу, лекин Гуля деб чақиришимиз эсда қолган. У ишхонамиз олдига келиб, бўғирсоқ сотарди. Ой охирлаб, маошнинг чўғи пасайган чоғлари, биз унинг атрофида гирдикапалак бўлардик.

Зум ўтмай Гуля билан юзма-юз бўлдик. У менга эътиборсиз ўтиб борарди.

— Ҳа, Гуля, бўғирсоқ сотишгами? — эрталабки хушкайфият билан унга мурожаат этдим. У менга ҳайрон бўлиб тикилди. Турган гапки, қайда кўрганини ҳам эслай олмади. Менга ўхшаган юзлаб бўғирсоқхўрлари бўлган қиз учун бу табиий ҳол эди. Мен унга ишхонамиз олдига тоғора кўтариб келиб, савдо қилишини эслатдим.

Гапга мавзу топилди. Андак у ёқ бу ёқдан лақиллашдик. Маълум бўлишича, Гуля бундан уч ойча олдин бўғирсоқфурушликдан хайр-маъзур қилибди. Сабаби тушумнинг чўғи йўқ экан. Хайрлашиш чоғида у "айтсамми, ё айтмасамми", деб бир истилоҳа қилдию, сўнг ёрилди:

— Менга ҳозир 200 сўм роса керак эдия, қарзга бўлсаям беролмайсизми?

Ой охири эди. Тушликда яна Гуляга ўхшаган бирон бўғирсоқфурушнинг меҳмони бўлиш ниятида эдим. Минг бир ҳадик билан боқиб турган шаҳло кўзларни шу бегубор тонгда ҳечам хафа қилгим келмади. Жонимни суғургандай қилиб, иккита юзталикни чиқариб, қўлига тутқаздим. Тушликдан воз кечдим.

Гулянинг юзига табассум югуриб, ёнимга келиб, қўлимдан ушлаганда, рости, юрагим "жиз" этиб кетди. Унинг жоду кўзлари ишва ила ёнарди.

— Ака Илҳом, бу ёққа қаранг, — деди у қўлимни қўйиб юбормай чап томондаги беш қаватли уйни кўрсатиб, мен фалон хонадонда, тўртинчи қаватда тураман. Кўряпсизми, ҳув, деразасига сариқ парда осилган. Ҳозир дадам ишдалар. Ойим уйдаю, мен билан ишлари йўқ. Бирров уйга кирсак, берган пулингизга сизни рози қиламан.

Ё, тавба, Худойимдан-а! Атиги 200 сўмга Гуля ўзини менга таклиф қилаётганди! Бухоро шаҳридаги хуфя ишратхоналарда қизлар ёши, қадди-қомати ва яна аллақайси кўрсаткичларига кўра 2 минг сўмдан 5 минг сўмгача баҳоланиши қулоғимга чалинувди. Бу зебо юзли, оппоққина, қадди-басти келишган Гуляхон эса бозор нархидан ҳам 10 баробар арзон эди-я?

Тонгги хуш кайфият расво бўлди, баногоҳ узримни айтиб йўлга равона бўлдим.

Йўл бўйидаги қиз

"Туркистон" газетасининг Бухоро вилоятидаги мухбири Саидбурҳон Қодиров билан иш юзасидан бир жойга бораётгандик. Бухоро шаҳрининг Газли йўналишига чиқаётган муюлишда офтобда жизғанак бўлиб ўтирган соябонли, қора кўзойнакли, 4—5 қиз бирданига қўл кўтаришди. Мен "оламизми", деган маънода Саидбурҳонга ўгирилдим.

— Олмаймиз! — деди Саидбурҳон дабдурустдан, — улар бузуқ қизлар!

— Қайдан биласиз, балки,.. — эътироз билдирдим мен.

— Ишонмадингиз-а, Илҳом ака? Келинг, синаш учун тўхтаймиз.

Машинамиз тўхташи билан қизлар югуриб келишди.

— Қанчадан? — деди жиддий тарзда Саидбурҳон.

— Бор-йўғи минг сўмдан, — дейишди қизлар чувиллашиб, — жойимиз ҳам бор.

— Э, ҳайданг мошинангизни, — дедим ҳайдовчимизга, — Саидбурҳон сиз ҳақ экансиз!

Машина жойидан қўзғалаётганда, қорачадан келган 15—16 ёшлардаги нозиккина қизча машинанинг мен ўтирган томон ойнасидан бош суқди:

— Амаки, амакижон, мени опкетақолинг, 800 сўмга ҳам розиман, — қизчанинг харидорини йўқотган сотувчидай пир-пир учаётган юзлари, ялинчоқ, илинж ила боқаётган мунгли кўзлари қалбимда бир умрга муҳрланиб қолди.

Бойми "далнобой"ми?

Ким қандай дам олади, билмадиму, менинг "хоббим" — балиқ ови. Бўш пайт топдим дегунча, бирор дилтортар ўртоғим билан қармоқ кўтариб, балиқ овига жўнаймиз.

Дам олиш кунларидан бирида, олотлик бир ўртоғим билан балиқ овига кетадиган бўлдик. Куз эди, фараҳбахш бир тун эди, осмон эса мезонлардан йилтираб ётарди. Борадиган манзилимиз ҳам узоқ эмас. Олотдан нари борса 15 чақиримча келади. Олот божхона мажмуи ёнида каттакон коллектор бор, балиқ бижғиб ётибди унда. Пўкакка тики-либ, ўткинчи дунё ташвишларидан соқит бўлиб, "ана келди", "клюёт", "воҳ, қочдиё, занғар", "тутдим-тутдим", деб ўтиришларга не етсин?!

Шеригим негадир машинага кескин тормоз берди. Бир қалқиб тушдим. Хаёл билан эътибор бермабман, иккита қиз қўл кўтарган экан. 22—25 ёшлардаги қизлар орқа ўриндиққа чиқиб ўтиришди: "Таможнягача"!

— Пули нима бўлади? — деди шеригим қизларни суҳбатга тортиш мақсадида.

— Ғам еманг, ака, — деди қизлардан бири, — хоҳланг сўмда, хоҳланг туркман манатида, хоҳланг рублда, ҳатто доллар билан тўлашга ҳам қурбимиз етади!

— Демак, бой қизлар экансизлар-да, — суҳбатга қўшилдим мен.

— Ҳам бой, ҳам "дальнобой", — деди қизлардан новчароғи шақиллаб кулиб.

Суҳбат асносида маълум бўлдики, қизлар Олот туманидаги чекка қишлоқлардан бирида яшарканлар. Бири ҳамшира бўлиб ишлар, эрию 3 яшарли ўғли бор экан. Иккинчиси ҳали турмушга ҳам чиқмаган ва ҳеч қаерда ишламас экан.

Икки дугона Олот божхона мажмуида хорижлик юк машинаси ҳайдовчиларини "ов"лашаркан. Рақобат кучли экан. Бу "бозорга қўшни туманлар, ҳатто Навоий, Самарқанд вилоятларидан ҳам "ойимча"лар келишаркан. Бугун бизнинг машинадаги қизлар "жадвали" экан.

Дилором ва Фазолат (қизлар исми ўзгартирилди — И.С.) кунига 10—15 доллар эвазига юк машинасида Самарқанд, Тошкент, Қирғизистону Қозоғистон, Тожикистоннинг тоғли ҳудудларигача кетаверишаркан. Қизиқ, ҳафта — ўн кун йўқ бўлиб кетишларидан Дилоромнинг эри, Фазолатнинг онасиюотаси хабардор бўлишса-да, индашмаскан. Дилором "сафар"дан келиши билан эрини арoқ билан сийларкан, сўнг "жадвал" кунига қадар апоқ-чапоқ яшайверишаркан. Пул тамом бўлгунча, албатта. Пул тугагач, эрининг ўзи эслатаркан (тавба, минг бора тавба!) "Дилижон, сафар вақти бўлди, жоним"... Фазолатнинг ота-онаси ҳам "олис сафар"дан чарчаб келган қизини бошларига кўтариб (ҳайф отаю-оналик!) кутиб олишаркан. Рўзғорни тебратаётган қизларидан роса мамнун эканлар.

Суҳбат билан бўлиб божхонага ҳам келдик. Қизлар тушиб қолишди. Биз икки чақиримча ортга — Шўркўл коллекторига қараб кетдик. Хуш кайфият ўта тушкун кайфиятга айланиб улгурганди. Шу куни табиат ҳам билгандай бизга бирорта балиқни раво кўрмади. Балиқ ғиж-ғиж жойда пўкак "қилт" этмаса-я!

Аламимни шеригимдан олдим.

— Ҳаммаси сендан, — дея қармоқни жаҳл билан сувдан тортиб олиб, синдириб-синдириб ташладим, — бузуқ қизларни машинангга олиб, машинангни ҳам наҳс босди, ўзимизни ҳам.

— Қўйсангчи, Илҳом, — деди босиқлик билан шеригим, яна лабидаги ним табассумига ўлайми, — ҳаммаси шамолдан, бу ерда шамол бор экан, шамолда эса балиқ илинмайди!

Ҳаммомдаги ҳангома

Ҳаммомга ҳамма ҳам боравермайди. Сабаби, участкада истиқомат қиладиганларнинг аксариятида чоғроққина бўлса-да ҳаммоми бор. Истаган пайтида, истаганича кираверади.

Мен кўп қаватли уйда тураман. Ваннада ювиниш жонга теккан чоғларда кўнгил қурғур ҳаммомни тусаб қолади. Буғда обдон терлаш, сўнг супурги билан баданни то қизаргунча савалаш, совуқ сувда чўмилиш-эҳ, роҳатнинг ўзику бу! Ҳаммомдан қушдай енгил бўлиб чиқишингизни айтмайсизми?!

Бугун ҳам кўнгил кўчалари шарқона ҳаммомни тусаб қолди. Сочиқ, совун ва ишқагични олиб Бухоро шаҳридаги ҳаммомлардан бирига қараб йўл олдим. 65—70 ёшлардаги, тўладан келган, сочлари қордай оппоқ эшикбон ая мени ним табассум ила қарши олди. Чипта нархини сўрадим.

— Беш юз сўм, болам, — дедилар ая, — мабодо жуда яхши ҳордиқ чиқараман, десангиз яна минг сўм қўшақолинг. Ая негадир чап кўзларини ҳам қисиб қўйдилар.

Кайфият аъло эди. Республика миқёсидаги тадбирлардан бирида рағбатлантирувчи мукофот олган ва иш жойимдан ҳам бирданига 3та мукофот пулини қўшиб беришган кунлар эди. 15та юзталикни қуртдай санаб бердим. Ая "6-номер", деб қўлимга калитни тутқаздилар. Номер зўр экан. Ечинадиган хонасидан ичкарига кирдим. Иссиқ, роса иссиқ. Қаторлаштириб териб қўйилган тошларга сув урдим. Иссиқ буғ лоп этиб баданларимга урди. Душдаги совуқ сувни ҳам очишга уннаётгандим, эшик "ғийқ" этиб очилди. Во ажабо! Тушимми, ўнгимми?! Сочлари тақимини ўпадиган бир нозанин кийимсиз ҳолда сийналарини қўллари билан бекитиб менга жилмайиб турибдия. Уятдан ўзимни панага тортдим.

Яланғоч бемаъни чеккага имлади. Эътибор бермабман, бурчакдаги узун ўтирғичларга кўрпача солинган, ёстиғи ҳам бор экан. Оппоқ чойшабларини айтмайсизми?!

Тушундим, миям яшиндай ишлади, алоҳида номернинг нархи бежиз 1,5 минг эмас экан. Қизни етаклаб кийинадиган хонага бошладим.

Қиз ҳайрон эди. "Шумо импотент неми?", деди. Йўқ, дегандай қилиб бош ирғадим. "Журналист", дедим ва чўнтагимдан яна 10 та юзталик олиб, қизнинг қўлига тутқазиб, ҳаммомдаги "интервью"ни бошлаб юбордим. Ярим соатча суҳбатлашдик. Суҳбатимиз мазмуни қуйидагича: Турсунтош (номи ўзгартирилди — И.С.) Ромитон туманидан экан. Эри ва икки боласи бор. Шаҳарга иш ахтариб келиб, шу ая билан танишиб қолибди. Ҳаммомда "тижорат" қиларкан. Ҳар куни 10—12, омади юришган кунлари 20 тагача мижознинг кўнглини овларкан. Ая инсофли экан, Турсунтош топган пулнинг 50 фоизини унга тўларкан. Ҳатто касал бўлганида дори-дармон, ниналаргача топиб беpаркан. Венеролог духтурлардан таниши ҳам бор экан, 2—3 кунда даволаб ташларкан.

Турсунтошга ўхшаган 15—20тача қизи бор экан аянинг. Унинг "авторитети" шундай кучли эканки, шу атрофдаги мелисалар ҳам унга миқ этишолмаскан. Раҳбарларига ҳам онда-сонда тушум камайса, ногоҳ уюштириларкан. Ризо-ризоликдан сўнг яна ҳаммаси изига тушиб кетаркан. Ҳозир шаҳримиздаги деярли барча ҳаммомларда "шундай хизмат бор", деб гапини якунлади Турсунтош.

Ўзингизга ўхшасангиз...

Юқоридаги мен ишониб-ишонмаган тўрт воқеанинг илдизига назар ташлайлик. Бу кўҳна дунёда муҳаббат ҳеч қачон эскирмайдиган туйғулигини биламиз. Фарҳоду Ширин, Лайлию Мажнун, Кумушу Отабеклар... муҳаббати бир олов эдики, эҳтиёткорлик билан қаралса, унинг ҳарорати оламни иситар, эътиборсизлик билан қаралса, дунёни вайронгарчиликка айлантирарди. Улардаги иффату иймон, ахлоқу одоб, покиза қалб, шаффоф туйғулар ҳар қандай бойликдан устун эди. Ўшал софу-шаффоф туйғулар — вафо, садоқат, меҳру-муҳаббат сингари қадриятларимиз қайларда қолди, деб оламга бонг уришимизга минг бор асос борку, азизлар!

Энди эҳтиросларимизни бир зум жиловлаб, ишончли манбалардан олинган айрим ташвишли маълумотларга бир назар ташлайлик. Бухоро вилоятида шу йилнинг ўтган даврида захм(сифлис) билан хасталанганлар ҳар юз минг кишига нисбатан 18тани, жумладан, Бухоро шаҳрида 53тани, Когон шаҳрида 98тани ташкил этади. Сўзак (гонорея) билан хасталанганлар вилоят бўйича (ҳар юз минг кишига нисбатан) 15та бўлса, Жондор туманида 19та, Ромитонда 17та, Бухоро шаҳрида 20та ва Когон шаҳрида 62та.

Яна ишончли манбаларга мурожаат қиламиз. Биргина Бухоро шаҳрининг ўзида 40га яқин хуфёна фоҳишахона бор экан. Уларнинг ҳар бири ҳисобида 10—15тадан енгил табиатли қиз-жувонлар "тижорат" қилади десак, вилоят марказида 400-600 нафар енгил табиатли "фаришталар" энг қадимий касб билан машғул экан, деган хулосага келиш мумкин. Уларнинг қанчаси тери-таносил касалликлари билан хасталангану, пул тўлаб улар "хизмати"дан баҳраманд бўлаётган нечта "шер" йигит шу хасталикни гулдай оиласи сари олиб кетмоқда?

Ҳа, замонлар ўзгаравераді, ҳаётга янгиликлар кириб келаверади. Одамларнинг кийиниши, турмуш даражаси маданийлашиб бораверади. Аммо муҳаббатнинг замонавийлашуви, маданийлашуви асло мумкин эмас. Буни Шарқ дейдилар, Ғарб эмас. Шарқ эса сиёсатчилар тили билан айтганда ўта нозик масала!

Бундан икки йил муқаддам, айни куз чоғи шоир Ўктам Мирзаёр москвалик мухбирни Бухорога саёҳатга олиб келдилар. Барча тарихий ёдгорликларни обдон томоша қилиб, сўнг Ситораи Моҳи Хоссага ўтдик. Амирдан қолган товуслар ва уларга ҳайрат ила тикилаётган атлас кўйлакли, кокили тақимини ўпадиган бир гуруҳ қизларни кўриб, Ўктам ака бирданига безовталаниб қолдилар. Мендан ручкаю қоғоз олиб, алланималарни тез-тез ёза бошладилар. Шоирнинг илҳоми келганди. Индамадим, москвалик меҳмонларни амир ҳовузи сари бошлаб кетдим. Бир муддат ўтгач, Ўктам ака бизга етиб олдилар. Рухсатлари билан қоралаганларини ўқидим. Ўктам ака қуйидаги мисраларни битгандилар:

Бухоронинг қизлари
товусга ўхшайди,
Ё товуслари
қизларига ўхшайди.
Бир ён ҳинду,
бир ён турк,
Бир ён араб қизлари,
Лек Бухоро қизлари
ўзларига ўхшайди!

Шоирни илҳомга чорлаган туйғуларга мосмикин, Бухоронинг қизлари? Мен бунда юқоридаги тўрт воқеада тилга олинган қиз-жувонларни кўзда тутдим. Иффату-иймонли Бухоро қизларига минг бора таъзимлар қилиб, узримни айтиб

Илҳом САФАРОВ,
"Паризод" учун махсус тайёрланди.

Паризодеки мушкин зулфи жоним мустаманд этмиш,
Малойик қушларин ул ҳалқа муғар бирла банд этмиш.

Алишер НАВОИЙ

ПАРИЗОД

5

Қадрият

РАЖАБ — МУБОРАК ОЙ

Доно халқимизнинг азалдан мустаҳкам асосга эга бўлган маънавий-ахлоқий фазилатлари бор. Чунончи, элюрт ҳамиша Ражаб ойини хушнудлик билан кутиб олиб, бу ойда хайрли, савобли ишларни кўпайтиришга, ҳар турли гуноҳ ишлардан тийилишга ҳаракат қилади. Аразлашган ёки хафалашганлар бу муборак ойда ярашади, қавм-қариндош, дўст-биродарлар бир-бирларига кўпроқ меҳр-муҳаббат кўрсатишга уринади. Бу муқаддас ойда урушлар тўхтатилган. Зулмларга чек қўйилган. Қарангки, халқимизнинг эъзозига сабаб бўлган бу ой ҳурматли ойлардан бўлиб, Қуръони карим ва ҳадиси шарифларда улуғланган экан.

Масалан, ҳазрати Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи васаллам бир ҳадиси шарифларида: "Ражаб Аллоҳнинг ойи, Шаъбон менинг ойим, Рамазон умматимнинг ойидир", деб Ражабнинг шарафли эканини таъкидлаганлар. (Бу ҳадиси шариф Табаронийнинг "Кабир" асарида ҳазрати Ҳасан(р.а.)дан нақл қилинган).

Бошқа ҳадиси шарифда ҳазрати Пайғамбаримиз бундай деганлар: "Ражаб улуғ ойдир. Аллоҳ таоло бу ойда ҳасанотни — савобларни қат-қат қилади. Кимки Ражабдан бир кун рўза тутса, гўёки бир йил (нафл) рўза тутган бўлади. Кимки ундан 7 кун рўза тутса, унга дўзах эшиклари ёпилади. Кимки ундан 8 кун рўза тутса, унга жаннатнинг 8 эшиги очилади..." (Табаронийнинг "Кабир"ида ҳазрати Саид ибн Абу Рошиддан нақл қилинган).

Ражаб ойи кирганда ҳазрати Пайғамбаримиз бундай деб дуо қилганлар: "Аллоҳим! Ражаб ва Шаъбонни бизлар учун муборак қил ва бизларни Рамазонга етказ!" (Бу ҳадиси шариф Байҳақийнинг "Шуоб ул-иймон" китобида ҳазрати Анас (р.а.)дан нақл қилинган).

Ражаб ойида урушлар ҳаром қилинган. Чунончи, Қуръони каримнинг "Тавба" сураси, 36-оятида Аллоҳ таоло бундай деб марҳамат қилади: "Аллоҳ осмонларни ва Ерни яратган кунда битиб белгилаб қўйганидек, албатта, Аллоҳнинг наздида ойларнинг саноғи ўн икки ойдир. Шулардан тўрттаси ҳурматли (ой)дир. Мана шу ҳақ диндир (яъни, ҳақ ҳукмдир)".

Уруш ҳаром қилинган бу ҳурматли ойлар Зул-қаъда, Зул-ҳижжа, Муҳаррам ва Ражаб ойларидир.

Улуғ ватандошимиз Фақиҳ Абул-Лайс Самарқандий "Баҳр-ул-улум" ("Илмлар уммони") китобида бу ояти каримани шарҳлаб бундай ёзадилар:

"Чунки булар ҳурматли ойлардир. Аллоҳ таоло бундай демоқда: "Сизлар бу ойлар ичида гуноҳ ишлар қилиб, кимсага зулм этмангизлар. Зеро, зулм қилганлар фақат ўзларига зулм қилган бўладилар". Бу билан бошқа ойларда гуноҳ ишлар қилиш мумкин, дегани эмас. Албатта, ҳамма ойларда қилинадиган гуноҳлар ҳаромдир. Аммо бу ойларда қилинган гуноҳлар бошқа ойларда қилинган гуноҳлардан кўра шиддатлироқ, оғирроқ. Чунки қилинган гуноҳлар билан бу ойларга ҳурматсизлик қилинмоқда. Ичкилик ичиш ва зино қилиш ҳар қачон ва ҳамиша ҳаром. Худди шу жиноят масжидларда қилинса, гуноҳи янада ортиқ бўлади. Чунки бу тарзда масжидларга ҳурматсизлик қилинган бўлади. Ҳолбуки, масжидларга ҳурмат ярашади, одобсизлик ва ҳурматсизлик ярашмайди. Ақли бор кишилар бундан бир қанча ҳикмат чиқаришлари мумкин". Бас, улуғ ватандошимиз Ражаб ва бошқа ойларда қилинадиган гуноҳларни масжидда қилинган гуноҳ ишларга қиёслаб, инсонларни поклик, эзгулик ва хайрли ишларга ундамоқдалар.

Бу қутлуғ ойда икки муборак кеча бор. Биринчиси Ражабнинг биринчи жумъа кечаси (пайшанбадан жумъага ўтар кеча) дуолар ижобат бўладиган нурли тундир. Иккинчиси: Ражабнинг 27-кунига ўтар кечаси — бутун инсониятт тарихида энг шарафли воқеалардан бўлмиш Меърож кечасидир. Бу кечани муносиб-мувофиқ амаллар ва хайрли тилаклар билан кутиб олмоқ лозимлиги мўътабар китобларда билдирилган.

Халқимизнинг азалий эъзозларида ҳикмат бор. Мана, Ражаб ойига кўрсатиладиган ҳурматнинг ҳам шунчалик маънавий-ахлоқий асослари, ўлмас далил-ҳужжатлари борлиги маълум бўлди. Яратган Парвардигоримиз Ражабни ва Шаъбонни бизларга муборак айласин ва бизларни муборак Рамазонга етказсин! Халқимизнинг эзгу анъаналари ҳамиша бардавом бўлсин!

Мирзо ХУШНАЗАР.

Ибрат

ОРИФАЛАР

Алишер Навоийнинг "Насоим ул-муҳаббат" асарида маъно оламида эркаклар мартабасига етган орифа аёллар зикри

КАЪБ ҚИЗИ

Ҳазрати Шайх Абу Саййид Абулхайр айтадики, Каъб қизи бир йигитга ошиқ эди. Аммо улуғлар иттифоқ қилдиларки, "Унинг айтаётган бу сўзи махлуққа, яъни яралмиш бандага айтиладиган сўз эмас. Унинг иши бошқа жойга тушган эди. (Яъни, аслида у Аллоҳга ошиқ эди)".

Бир куни ул йигит ногоҳ ул қизни кўрди ва унинг енги учини ушлади. Каъб қизи унга қўрқинчли боқиб дедики:

— Сенга шу бас эмасмики, мен ўз Раббим билан биргамен ва ул ерга мубталомен, шу ҳолда сенга зоҳир қилибман!

Шайх Абу Саййид Абулхайр ҳазратлари айтдиларки, "Сўзким, ул айтибдир, махлуққа (яъни, бандага) иши тушган кишининг сўзи эмасдир". Каъб қизи айтибдир; назм:

Ишқни танҳо Унга
боғладим фақат,
Ҳеч фойда бермади
кўплаб ҳаракат.
Ишқ эрур соҳили кўринмас дарё,
Гирифтор бўлган зот,
шошмоқ на ҳожат?
Ишқни поёнига етказмоқмисан? —
Номанзур нарсани
манзур бил фақат.
Ёмон нарса кўриб,
яхши гумон қил,
Заҳар ичганда ҳам
билгин уни қанд.
Саркашлик қилдим мен,
асло билмадим:
Тортган сари танграқ
бўлгайдир каманд...

ФОТИМАИ БАРЗАЪИЯ

У Ардабилда бўлар эди. Айтадиларки, у шатҳиёт сўзловчи орифа аёллардан эди. Шайхлардан бири: "Ким мени зикр қилса, Мен у билан биргаман" деган ҳадиси қудсий ҳақида ундан сўз сўради. У савол берувчи зот билан бир соатлар сўзлашди. Кейин айтди:

— Зикр шулдирки, сен Ҳақ таолони давомли зикр қилганинг ҳолда У сени зикр қилаётганини мушоҳада қилгайсан. Сенинг зикринг Унинг зикрида йўқ бўлиб кетади. Фақат Унинг сени зикр қилгани қолади. Орада макон ҳам, замон ҳам бўлмайди...

УММИ МУҲАММАД

Умми Муҳаммад (яъни, Муҳаммаднинг онаси) Шайх Абдулқодир Гийлоний ҳазратларининг аммасидир. Айтадиларки, бир дафъа Гийлонда қурғоқчилик бўлди. Халойиқ истисқога чиқдилар, яъни даштга чиқиб, истисқо намозини ўқиб, Аллоҳдан ёмғир тилаб дуо қилдилар. Аммо ёмғир ёғмади (яъни, дуолари ижобат бўлмади). Кейин барча халқ Умми Муҳаммаднинг уйи эшигига келдилар ва ёмғир тилаб, дуо қилинг, деб илтимос қилдилар. Умми Муҳаммад уйнинг ҳовлисини супурди ва деди:

— Ё Аллоҳим! Мен супурдим, Сен сув сеп!

Оз вақт ўтмасдан, ёмғир бошланди, ҳатто шунчалик ёғдики, мешларнинг оғзини очиқ қўявердилар...

(Бу кичик қиссада бир қарашда Аллоҳга айтиш жоиз бўлмаган гапни айтгандек кўринади. Аммо бундан Умми Муҳаммад исмли аёл нақадар ориф, ошиқ ва соҳибкаромат зот эканлиги маълум бўлади).

Зулхумор КЕНЖАБОЕВА тайёрлади.

(Давоми, боши ўтган сонларда)

Ривоят

Чирой амалдадир

Уламолардан бири Асмоий айтадики: "Чўлда чиройли бир аёлга дуч келдим. Эри эса, аксинча, жуда хунук эди. Ўзимни тиёлмай аёлдан сўрадим:

— Эй келин! Сен чиройлисан, эринг эса, аксинча, хунук. Қандай қилиб унга тегишни мақбул кўрдинг?

Аёл бундай деб жавоб берди:

— Эй одам! Бундай гапни айтиб хато қилдинг. Сен қайдан биласан, балки Аллоҳнинг ҳузурида эримнинг чиройли амали бордирки, мукофот сифатида Аллоҳ мени унга бахш этгандир. Мен шу билан ўзимга тасалли бераман.

Тафаккур

ГУЛДАНМИ, КУЛДАНМИ ТИКЛАНГАН ҚАСР

Эркаклар ҳам йиғлайдилар. Ҳа, номус учун йиғлашни унутиб қўйганларида, бир кун ёмон йиғлайдилар, ўша "ҳақиқий эркаклар!" Ўшал қайтар дунёлар қайтганида, улар ёмон, жуда ёмон йиғлайдилар!!! Бир кун — ғурурлар қайтганида.

* * *

Борди-ю аёлга фақат ИНСОН дея қарасагу уни аёллигини унутсак, у ҳолда шафқатсизлик қилган бўлур эдик. Негаки, у Аёл! Агарки, аёлга фақат аёл дея қарасагу, унинг инсоний бурчларидан халос этсак, у ҳолда уни камситган бўлардик. Негаки, у — энг аввало Инсон ҳам!

* * *

Эртанги кунга умид бугунги шижоатдан нурланади.

* * *

Натижаси бўлмаган иш шунчаки машаққатли юмушдан иборат машғулот холос.

* * *

Инсон меҳнат қилиши керак бўлгани учун меҳнат қилмайди. Балки роҳат кўрмоқ умидида меҳнат қилади.

* * *

Фарзанд ота-оналарнинг ўзаро муносабатини кўрсатгувчи оина. Гулданми, кулданми тикланган қаср.

Саодат УМУРЗОҚОВА

Назм

АЁЛ

Аёлни эъзозла,
ҳурмат қил уни,
Ўтмайди, сенингсиз,
зимистон куни.
Кетса-да ҳаётдан,
аламдан куйиб,
Барини ичига
ютар у туйиб.
Жайҳундек ҳайқириб,
тошиб оқмайди,
Сендан ўзгага у
кулиб боқмайди.

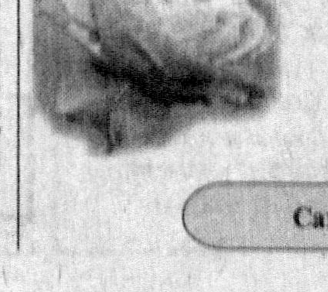

Сенсиз татимайди,
кутган вақтлари,
Сенсиз яксон бўлар,
севинч тахтлари.
Ҳар оқшом Худодан
умрингни тилаб,
Сен учун дуога
қўлин очади.
Фарзандин эркалаб
сочини силаб,
Ҳаёт ташвишидан,
бир зум қочади.
Уйғонса жилмаяр,
"ўткинчи умр"
Қуллиқ қилар унга
сабр ва тоқат.

Юпанч бўлар унга
кунлик иш, юмуш
Етаклаб кетади
оқушиб турмуш.
Билмайди сочига
оқ қор қўнганин,
Ҳаёт деган ташвиш
адо қилганин.
Минг бир шукр қилар,
шомдан тонггача,
Сени дер сўнгги
бор чиқар жонгача.

Гулгунай ИСЛОМОВА,
ўқитувчи.

Саҳифа материалларини Иноят УБАЙДУЛЛАЕВА тайёрлади.

Мулоҳаза

МЕҲР ТУТМАЙ УНИ КУТМАГИН

Меҳр! Инсониятга берилган ҳислар ичида "олий" дея атаганимизсан! Бугун сенга айтар сўзларим бисёр. Наҳотки, орамизда камайиб кетаётганинг рост бўлса?!

Биламан, сен казо-казолар ерга улоқтириб, кейин ўзлари зор бўлган, неча-нечаларга шодлик завқини тотдириб, беҳад бахтиёр этган олий ҳиссан! Оддий бир инсон сенга қанчалик ташна бўлса, ўзини ўзгалардан бир поғона юқори тутган мана-ман деганлари ҳам йўлларингга умидвор бўлишади.

Сен бўлсанг фақат ва фақат юраги эзгу ҳислар билан тўлиб тошаётган, самимий ва дилкаш инсонлар қалбигагина меҳмон бўласан.

Мен уни яхши билардим. Атрофида меҳру оқибатли дўсту ёрлари, опа-сингиллари кўп ва хўп парвона эдилар. Ундан мурувватларини аямас, ота-онаси Аллоҳдан фарзандининг умрига умр тилагани тилаган эди. Аммо буларнинг барчасини фақат унинг ўзи ва яқинлари меҳри тафтини ҳис этолмаган юрагигина сезмас, ҳис этмас эди. Мансаб пиллапоясидан қанчалик осон кўтарилавергани сайин эса, унинг юрак ҳарорати тобора музга айланиб бораверарди.

Кеча кимнингдир у ҳақдаги гапи қулоғимга чалиниб қолди: "Ўша бечора қаттиқ "урилдии-ю" меҳр-оқибатга зор бўлди? Вақтида ўзи ҳам ҳеч кимга меҳр кўрсатмаган эди-да. Бўлмаса, унинг пойига меҳр тутиб келганлар озмунчамиди?! У бўлса ўзини ҳамиша осмонда юраман, деб ўйлади ўшанда".

Ҳа, бечора! Меҳр тутмай, кутганлардан бўлибди-да. Афсус энди кор қилармиди?! Ахир оқибат осмонда осиғлиқ турмайди. Зеро, шоир тўртлиги ҳам гапимни исботлаб турибди:

Меҳрни қарғама,
чиқарма йўққа,
Пойингга йиқилди
у қўйиб ихлос.
Сен эса кеккайдинг,
тикилдинг кўкка,
Ва меҳрга қаттиқ
суриндинг, холос.

Зебо НАМОЗОВА,
ЎзДЖТУ Халқаро журналистика факултети толибаси

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Футбол

Ҳисоблаб қарасам, Азамат ҳақида 29 та мақола ёзган эканман. Мақтанчоқлик бўлмасин-у, футболчи Азаматни журналистикада дастлабкилардан бўлиб мен кашф қилганман. У ҳали Москвада мактабда ўқиб юрганида, отаси Биродар Абдураимовдан у ҳақда кўп эшитардим. “Мана қараб турасиз, ундан зўр футболчи чиқади”, дерди катта Абдураимов кўзлари яшнаб. Унинг ҳикояси бўйича “Москва термасидаги ўзбек” деган мақолам назаримда 20 йиллар бурун матбуотда чиққанди. Ўшанда Азамат Москва шаҳар ўсмирлар терма жамоасида ўйнар, ўзининг дастлабки ютуқлари билан мутахассислар эътиборига туша бошлаганди. Ўша мусобақалардан бирида у “девятка”га гол уради. Бундай ажойиб голни кўриб, уни Давид Кипиани табриклаган. Буни қарангки, Кипиани Азаматнинг энг яхши кўрган футболчиси эди. Азаматнинг ҳаётида бундан кейин жуда кўп “оламшумул” воқеалар юз берган, лекин ёш ўспиринга буюк Капианининг тан беришини у ҳали-ҳануз “ҳаётимдаги энг ёрқин лаҳзаларнинг бири”, деб юради. Шу ҳақда эди менинг биринчи мақолам. Ва унинг ниҳоясида “У албатта бир кун келиб ўзбек футболида ўзининг ўчмас изини қолдиради”, дегандим.

Ҳа, у чиндан ҳам ўзбек футболи тарихидаги энг маҳоратли ўйинчилардан бири бўлиб танилди. Лекин бу осонликча бўлмади. Қувончлар-ташвишлар, ютуқлар, камчиликлар ёнма-ён келди, уни кўкларга кўтардик ҳам, кези келса ерга ҳам урдик. Хуллас, бир “юлдуз” кўриши керак бўлган нимаики бўлса, Азамат ҳаммасини кўрди. Бу даврда ўнлаб мақолаларимиз дунёга келди. Худди у сингари бу мақолалар учун биз ҳам раҳматлар эшитдик, айни пайтда айрим идораларда ҳисоб ҳам бердик, кимларнингдир ғазабига рўбарў келдик.

Мана, ўша мақолалардан айримларидан парчалар келтираман.

Абдураимовлар

Азамат ким ўзи? У чиндан ҳам зўр футболчими? Ёки отасининг даврида футболчи бўлиб қолган нўноқ ўйинчими? Ундай дегувчилар ҳам бор, бундай дегувчилар ҳам. Уни инсон сифатида фаришта дейиш ҳам қийин. Ўзига яраша “қилиқлари” етарли, бироз эркалиги ҳам бор. Ҳамма билан чиқишиб кетавермайди, одам танлайди. Лекин уни яқиндан билсангиз, оғир, мулоҳазали, айни пайтда табиатан ўта нозиклигини пайқайсиз. У футбол фақат оёқ билан эмас, бош билан ўйиналишини яхши уқади.

Футбол учун энг аҳамиятли жиҳат, ўйинчининг маҳорати эмасми? Агар шундай бўлмаганда не-не “юлдузлар” аллақачон футбол осмонидан тушиб кетган бўлишмасмиди? Машҳур Эдик Стрельцов ёки Валерий Воронинни олинг. Улар ҳам фаришта эмасдилар. Нега уларнинг “инжиқларига” кўнишарди? Ёки Блохин, Бубнов, Хидиятуллин, борингки, кечаги “ўспиринлар” — Шмаров, Мостовой, Юранлар, ҳаммасининг ўзига яраша “ҳунари” бор. Лекин стадион одоб-ахлоқдан ваъз ўқийдиган идора эмас. Ёки Марадонани олинг, хўп унинг гуноҳларини бўйнига қўйиш билан футбол нимани ютди? Футболни санъат, ажойиб томоша сифатида қарайдиган бўлсак, усиз бу ўйин бир мунча ғариблашиб қолди.

Мен Азаматнинг юқоридагиларнинг бирортаси билан ҳам тенглаштирмоқчи эмасман. Айни пайтда уни оқлаётганим ҳам йўқ. Зеро, бунга эҳтиёжнинг ўзи йўқ.

Унинг бахти ҳам, бахтсизлиги ҳам отаси — Биродар Абдураимов. Агар отаси бўлмаганида Азамат ҳам футболчи бўлмасди. Лекин отасининг Биродар Абдураимов экани унинг футболдаги бахтини кемтик қилиб келяпти. У ҳамиша майдонга кучли руҳий қаршилик остида тушади. “Пахтакор”да ўйнаганида отаси бош тренер эди. Жамоатчилик кўзи олдида аввало отаси туфайли “Пахтакор”-да ўйнамаётганлигини исбот қилиш, қолаверса отасининг ҳам мухлислар олдида юзини ерга қаратмаслик учун ҳаракат қиларди. Лекин бу чираниш ундаги иштиёқдан баъзан устунлик қилар, бу унинг ўйинига таъсир этар, баъзан аксинча иштиёқ кучлилик қилиб кетар, у ўзининг ўйинига мафтун бўлиб, вазиятни йўқотар, коптокни бой бериб қўяр, бу эса мухлисларга шубҳасиз ёқмас, уларнинг очиқдан-очиқ энсасини қотирар эди. Баъзан очиқчасига очкўзлик қилади, коптокни ўз вақтида қулай фурсатда турган ўз шеригига оширмайди, бу ҳам азбаройи тезроқ ўзини кўрсатиш илинжидаги саъй-ҳаракатларидир. Бу камчиликлардан қатъи назар Азамат маҳоратли ўйинчи. Унинг ўзига хос томони — ўзига хослигидир.

(“Туркистон” 1992 йил, 16 февраль)

Спортчилар нега кетиб қолишмоқда?

Бир гал машҳур дарвозабон Лев Яшин билан суҳбатлашиб ўтирганимизда у Володя Фёдоров ва Миша Ан ҳақида гапириб туриб, беихтиёр кўзи ёшланиб кетди. Ринат Дасаевнинг “Ўзбек футболини соғиндим”, деган гапи мени кўп ўйлантирди. Совет футболидаги барча рекордларни икки-уч қайтадан янгилаб чиққан Олег Блохин “Мен учун энг хавфли команда — “Пахтакор” деганда минг бор ҳақ эди.

У ҳам, Ринат ҳам эски “Пахтакор”ни назарда тутган эди. Афсуски, улар орамизда йўқ. Бунга ҳам, мана ўн йил бўляпти. Ўша машъум фожиадан сўнг, Тошкентдаги биринчи ўйинда “Янги Пахтакор” грузиялик футболчиларни қабул қилганди. “Пахтакор” шу куни 2:1 ҳисобида ғалаба қозонганини ҳамма билади. Лекин ўйиндан олдин “Йўқ, мен бугун майдонга тушмайман”, деб йиғлаган футболчини ҳамма ҳам билмаса керак. Бу — Давид Кипиани эди.

Демоқчиманки, ўша “Пахтакор”ни мамлакатимизда қаттиқ севишарди. Ҳали-ҳали ики киши футболдан гап очса, сўз айланиб, ўша йигитларга тақалади. Шунга ҳам ўн йил бўляпти. Лекин, назаримда, биз уларнинг хотирасини муносиб эъзозлай олмаяпмиз. Ҳатто “Пахтакор” командаси хотира соврини учун ҳар йили ўтказиладиган республика турнири ҳам ўз мавқеини йўқотиб қўймоқда.

Улар-ку майли, тирикларни эъзозлаш-чи? Мана Красницкий ҳам ўлиб кетди. Биродар Абдураимов 50га кираяпти. Баҳодир Иброҳимов, Тўлаган Исоқов... Уларнинг катта футбол билан хайрлашув кечаларини ўтказсак бўлмайдими? Бу шунчаки кўнгил очди тадбири эмас, аксинча бу футболимиз равнақига катта таъсир кўрсатган бўлур эди...

(“Ўзбекистон адабиёти ва санъати”, 1998 йил, 7 октябрь)

Ўйиндан ташқари ҳолат

“Ота-бола масаласига” келайлик: Азаматнинг ўйини кўпинча бизга ҳам ёқмайди. Лекин жуда зеҳн билан кузатсангиз, унда ҳали ички имкониятлар етарли эканлигини сезиш мумкин. Қолаверса, у бош тренернинг ўғли бўлмаса эди, бунчалик кўзга хунук кўринмасди... У шу мавсумда 8та тўп урди. Бу командада иккинчи кўрсаткич.

(1 январь 1989 йил)

Абдураимов ҳақида сўз

Азамат тўғрисида ҳар қандай гап айланиб унинг отаси Биродар (Эркин) Абдураимовга бориб тақалади. У шу пайтгача ўзбекдан чиққан энг машҳур футболчидир. Агар биз ўз истеъдодларини қадрига етадиган халқ бўлганимизда ҳадеб уни турткилавермай, балки у ҳақда китоблар ёзган, фильмлар ишлаган бўлардик. Ёш футболчилар учун “Абдураимов мактаби” очган бўлардик. Абдураимов Федотов клубига аъзо бўлган ягона миллатдошимиздир. У тарихга айланган собиқ шўро футболида ном қолдирган ўйинчидир. Унинг мураккабликлари, шахсий ҳаётдаги ютуқ ва камчиликлари барча-барчасини тарозининг бир палласига, футболчилигини иккинчисига қўйисак, шубҳасиз, иккинчи палла босиб кетади.

Айтар гапим эса, биз эндиликда мустақиллик шарофати билан бир-биримизнинг қадримизга етишни ўргансак, хизматларимизни, меҳнатларимизни билсак, бағрикенгликни, тоза кўнгилликни, бир-биримизга тош отишни эмас, ҳимоя қилишни, суяшни, қўллашни ўргансак. Ҳаётда ҳам, футболда ҳам.

Зеро, бизнинг ҳаётимиз қандай бўлса, футболимиз ҳам шундай.

(“Туркистон”. 1993 йил, 15 декабрь)

“Ҳайитлаб келувдим”

Февралнинг охирида “Азамат Абдураимов яна иккита “Спартак”чи билан (Новиков, Кузнецов) Бангладешга контракт бўйича жўнаб кетди”, деган хабар тарқаганда, кўплар ҳайрон қолди. Мен ҳам. Чунки атиги икки ҳафта бурун Москвага сим қоқиб у билан гаплашгандим. Ўшанда Азамат ё Бельгия, ё Жанубий Қурияга жўнаши тўғрисида айтганди. Кутилмаганда Бангладеш...

Ҳайит арафасида яна кутилмаганда унинг ўзи кириб келди.

— Футбол чемпионати парчаланиб кетгач, бошим қотди. “Спартак” сафида Россия биринчилигида ўйнашга ўзимни мажбурлаб турувдим, Бангладеш масаласи чиқиб қолди. Шартта рози бўлдим. Чунки, гарчи футболнинг савияси унчалик юқори бўлмаса-да, аввало бир ўзим кетмаётгандим. Улар уч киши сўрашганди. Умрим дарбадарликда ўтиб, энди ёлғизликка чидолмайдиган бўлиб қолдим. Олдинги шартномалардан шунинг учун воз кечдим. Нега кўплаб маҳоратли футболчилар чет элда ўзини кўрсатолмаслигини энди билдим. Мослашиш қийин экан. Футболга эмас, об-ҳавосига, одамлари, тили, расм-русумига. Биз кўпинча булар иккинчи даражали, муҳими коптоқ тепишни билса бўлди, деб ўйлардик.

Биз Бангладешнинг ўтган йилги чемпиони — “Муҳаммадан” клубида ўйнаяпмиз. Умуман, мамлакат олий лигасида 20 та команда бор. Ҳаммаси битта шаҳарники — пойтахт Даккадан. Сафар ўйинлару, самолёту-меҳмонхона азоблари йўқ. Меҳмонлар, мезбонлар деган гап йўқ. Шаҳарда иккита ажойиб стадион бор. Ўйинлар шу стадионларда ўтказилади. Уларга 60 мингдан одам сиғади. “Муҳаммадан” энг кучли команда ҳисобланади, мухлислари энг кўп бўлган клуб ҳам шу.

— Биринчи ўйинни 28 февралда ўйнадим. Ўйиннинг бошидаёқ биласизми, гол урсам-а... Ана қийқириқ... Сал ўтиб, жарима майдонида йиқитишди. 11 метрлик. Ўзинг теп, дейишди. Гол. Биринчи ўйиндаёқ иккита гол. Иккинчи бўлимда яна битта ўн бир метрлик “ишладим”. Одоб юзасидан “тепинглар” десам, ҳаммаси бараварига “ўзинг теп”, деб туриб олишди. Оёғим тортмади. Улар эса кўнмайди. Охири тепдим. Дарвозабон ушлаб олди. Биринчи гал тепганимда йўналишимни билиб олган экан. Лекин негадир асло хафа бўлмадим.

— Бировнинг пулини сўраш одобдан эмас-ку, лекин одамларни бу шубҳасиз қизиқтиради. Агар иложи бўлса...

— Уч ойга ўн минг доллар. Ейиш-ичиш, уй-жой ҳаражатлари бунга кирмайди.

Мен ўзимча дарров буни ўзи йўқ бўлиб кетган советнинг “рубли”га чақдим. — О-ҳо, ҳазилакам пул эмас. Шунча пулни нима қиласан?

— Қачондир ўзбекча яшайман, деб уй қуришни бошлаб қўйганман. Лекин қурилиш материаллари шунақа ҳам ошиб кетибдики... Шу уйни битириб онамни Тошкентга кўчиртириб келаман. Бу уйда европача хоналар ҳам бўлади, ўзимизнинг ўзбекча миллий услубда безатилган хоналар ҳам. Атлас кўрпачалар, хонтахта, нақшинкор меҳроб, тахмон. Мусофир бўлмагунча мусулмон бўлмагайсан, деганлари рост экан, ана...

(“Туркистон”. 1992 йил, 7 апрель)

Азамат ўзининг 20 йиллик футболдаги ҳаётида 217 та гол урган. Буларнику қўйинг, ўша тарихий “Осиё ўйинлари — 94”нинг ярим финалидаги голи ўзи бир дунё, битта ўйинчига бир умрга етиб ортади. Мен “Олтин гол” деган мақолада шу ҳақда ёзган эдим. Агар шу гол бўлмаганида биз Хиросимада ғолиб бўлолмасдик. Бу ғалаба, бу гол 100 фоиз унинг меҳнати эди.

Азамат бизнинг биринчи легионеримиздир. Умуман, унинг яна бир рекорди бор — 7 мамлакат жамоаларида тўп сурган. Уни Россия, Тожикистон, Бангладеш, Малайзия, Саудия Арабистони, Ҳиндистонда яхши билишади. Бу мамлакатлар жамоаларининг бирортасида у охирги ўйинчи бўлиб қолмади, жўшқин ўйинлари билан ажойиб таассуротлар қолдирди. Бангладеш ва Саудия Арабистони чемпиони, Бангладеш чемпионати кумуш медали совриндори, Малайзия кубоги соҳиби. “Пахтакор”нинг 1989 йилги энг кўп тўпурар, худди шундай “Мухаммадан”(-Бангладеш) ва “Ал-Ваҳда” (Саудия) тўпурари. Энг муҳими бир неча бор Ўзбекистон чемпиони, Кубок соҳиби. Булар ҳақида ҳам вақтида қатор мақолалар ёзганмиз.

Биз Азамат билан унинг хайрлашув ўйини ҳақида кўп гаплашганмиз. Ҳар гал шундай гап чиққанда мен “Шошма: вақт бор, сен ҳали ўйнашинг керак”, дердим. Бугун 18 сентябрь 2002 йил шу вақт келди, чоғи. Хайрлашув маросими қилиш учун энг аввало вақтида шунга муносиб ўйин ўйнаб қўйиш керак, ўзингдан из қолдириш керак. Азамат ўзидан ана шундай ёрқин из қолдирган ўйинчи.

Бу менинг ўттизинчи мақолам.

Аҳрор АҲМЕДОВ
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.

Катта футболда 20 йил

Осиё ўйинлари ғолиби (1994 йил), Саудия Арабистони чемпиони (1995-96 йил, “Ал-Ваҳда”), Ўзбекистон чемпиони (1998 йил, “Пахтакор”), 2 карра Ўзбекистон кубоги ғолиби (1997 йил “Пахтакор” 1992 йил “Навбаҳор”), Бангладеш чемпионати кумуш медали совриндори (1992 йил “Муҳаммадан”) бу Азамат Абдураимов эришган, демак ўзбек футболи эришган ютуқлардир!

Энди эса, биз, мухлислар бу футболчининг бетакрор ўйинларидан, чиройли голларидан, ажойиб финтларидан баҳраманд бўла олмаймиз. Чунки айнан бугун, соат 18.00. “Пахтакор” Марказий ўйингоҳида Азамат Абдураимовнинг “Хайрлашув учрашуви” бўлиб ўтади.

Бу ўйинда 1994 йилдаги Осиё ўйинлари ғолиблари жамоаси ва ҳозирги “Пахтакор” стадионга тушади.

Мазкур воқеага бағишланган матбуот анжуманида Азамат шуни таъкидлаб ўтдики, томошабинлар хизматида нафақат футболчилар, балки Ўзбекистон эстрадаси юлдузлари ҳам бўладилар. “Саҳар” гуруҳи, “Аъло” гуруҳи, “Аббос” гуруҳи Шаҳзода, Исмоил Жалилов шулар жумласидандир. Танаффус пайтида футбол мухлислари орасида ҳар хил ютуқли ўйинлар ўтказиш режалаштирилган.

Шундай қилиб, ўзининг 36 ёшидан 20 йилини футболга бағишлаган ва бугун “футболдаги юришини” тугатаётган Азамат Абдураимов чин мухлисларини “Пахтакор” марказий ўйингоҳида кутиб қолади.

Азамат катта футбол, айниқса, футбол билан хайрлашади, деб ўйлайдиганлар янглишадилар. У энди ўз фаолиятини мураббий сифатида давом эттириш ниятида. Ўзбек футболи ҳали Азамат Абдураимов орқали кўп ютуқларга эришади деб ишонамиз.

Жаҳонгир ТЎРАХОНОВ.

ҚУТЛОВ!

Қадрли ҳамкасбимиз Ўринжон Саидмуродова! Сизни таваллуд айёмингиз билан чин қалбдан муборакбод этамиз. Келгусидаги ишларингизга муваффақиятлар тилаймиз.

Аллоҳдан Сизга мустаҳкам соғлик, оилавий бахт ва омад сўраб,

"HURRIYAT"чилар

ФУТБОЛ “ТЎЛҚИНИ”НИНГ СИРИ

Олимлар инсониятга ноаён бўлган яна бир сирни очдилар. Маълум бўлишича, стадионда томошабинлар "тўлқин" ҳосил қилиши учун улар сони 30 нафардан кам бўлмаслиги керак экан.

У ёки бу командага хайрихоҳлик билдиришнинг ушбу антиқа усули илк бор 1986 йилда Мексикада ўтган Жаҳон кубоги баҳсларида намоён бўлганди. Томошабинлар олдин-кейин қўлларини ёйиб зудликда туриб-ўтириши дастлаб шу ерда юз кўрсатгани учун ҳам уни "мексикача тўлқин", дейишади.

Будапешт университети тадқиқотчилари "тўлқин" акс этган ўнлаб тасмаларни кўриб, у стадионда маълум одам тўпланмасдан аввал бошланмаслигини кузатдилар. Кўпинча у томошабинлар сокинроқ, ўйин сурати ҳам пастроқ пайтда бошланаркан.

"Нейчур" журналида олимларнинг таъкидлашиларича, "тўлқин" одатда соат миллари йўналишида секундига 12 метр тезликда ҳаракатланаркан.

Туйғу

КУЗАК, ЯПРОҚЛАРИНГ БУНЧАЛАР ЗАНГОР!

Мени тутиб қолган ям-яшил майсалар бармоқларимни куйдира бошлади, иложсиз бўғимларимни сим-сим оғриётгани етмаганидек, этнинг куйган ҳиди димоғимни ачита бошлади. Бу ачимтиқ ҳидни қандай сезиб қолганимга ҳайрон эдим. Кўзимни очишга уринмай сезгиларим ҳамон буйруқбоз ақлга буйсунишга эринарди. Шу тахлит қанча вақт ётдим, билмайман. Бироқ борган сари зангори аланга бармоқларимни ялаб ўтиб чайир билакларимни куйдирар, ва теварак-атрофдан келаётган “шитир-шитир” саслардан англардимки, мудроқи сезгиларим пешма-пеш ақлга буйсуняпди!

Ана, кўзларим ҳам аввалига нуқтадек, сўнгра ундан ҳам катталашиб очила борарди. Бундай разм солсам, йилнинг тонгида — кўкламда мен қучган ям-яшил майсаёҳлар бир пасда қўлимни, кўзларимни куйдираётганди. Сездим, демак, Куз келибди!

* * *

Салом, менинг армоним!

Салом, менинг етмаганим, етолмаганим, бир камим, қалбимнинг қатларига кўмганим, Севгим!

Сени келиб-келиб баҳорлардан излаганимга ўлайми?! Ўткинчи туйғуларимни ўткинчи яшилликка белаб, бўябежаб кўнгилга таскин излабман! Агар мен гумроҳ бўлмасам, сени, кўзимнинг қароғи, битмас-туганмас армонимни— илк Севгимни— Ягона муҳаббатимни енгил-елпи елларнинг ўпичидан титроққа тушиб эланган, оқибатда бетакрор ифорларини ана шу субутсиз эпкинларга раво кўрган кўкламдан излайманми?!

Кел энди, ҳижроним, кел бағримни тўлдир, мунгли кўзлазор кутган?!

Умидсизим, умидим фақат сендан, талпинганим фақат ўзинг, хазонлар фасли! Ахир инсоннинг хотирадан ўзга қандай арзирли бисоти бор. Илк муҳаббат ўтини юракка ёқиб, унга ширин-ширин ҳисларни жойлаган ва охироқибат гулга айланиб улгурмаган ишқ ғунчасини топтаб хазон айлаган сен эмасми? Шунинг учун ҳам хазонларингни яхши кўраман, куз! Азобларингни, ёмғирларингни соғинаман, армонлар фасли!

Сени нега соғинмай?

Сени қўмсамаслик гуноҳ эмасми?..

* * *

Биламан, энди умрбод у кунларни ортга қайтаролмайсан, лекин, лекин, сенинг хазин, мунгли қўшиқларинг, афтодаҳол турки тароватинг менга ҳамон беғубор ва беътама севгимни эслатади, юра-

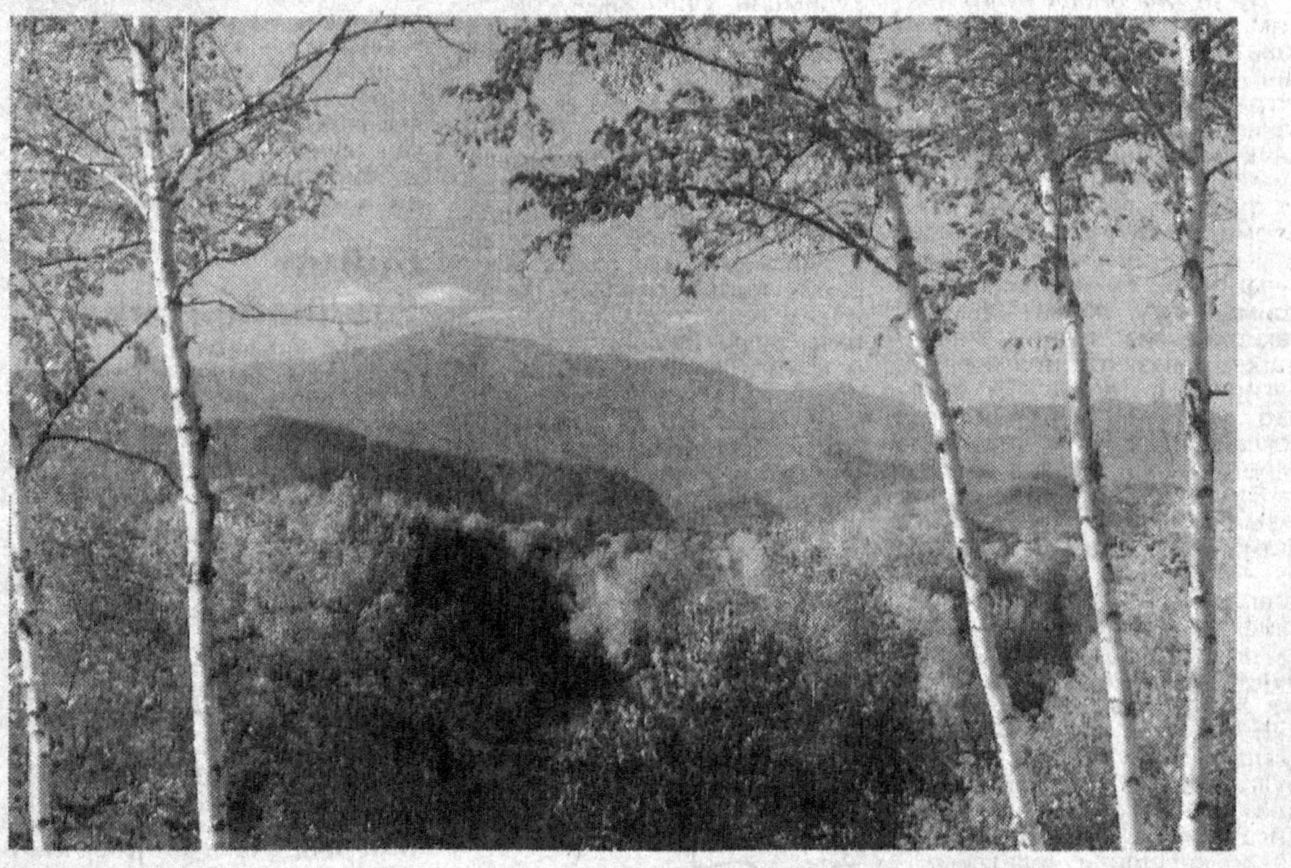

лар шу куйи қўлларимда сарғайиб қолибди, хаёл уммонига ғарқ бўлаётиб мен термулган дарахтларнинг дуркун барглари бир пасда зангори тус олибди, мунғайибди. Яшиллиги кўзимни қувнатганидан кафтимга олганим гирингдан ўпай, бошимни зангор япроқларингга буркай.

Нега қочасан, кузагим? Ахир сенинг ёмғирли тунларингни соғинган мен эмасманми?! Мен эмасми, ойлаб бағримни захга бериб, хору зорликда ёлғиз сени интигимни тилиб, зардобидан яна ўзига малҳам қўяди...

Фақат сени кутиб, сенга талпиниб, сени соғиниб яшайвераман, кузак—менинг севги тўла армоним!

Н.АСЛОН.

Ханда

Учинчи эримга ўхшарқансиз

Хотин турмада ётган эрини кўргани келибди. Суҳбат асносида дебди:

— Болалар ҳам катта бўлиб қолишди. Ҳар хил саволлар беришяпти.

— Нима дейишяпти,, дадам қаерда дейишяптими?

— Отам ўмарган нарсаларини қаерга яширган? — деб сўрашяпти.

* * *

Эълон!

“Машинамни ўғирлаган номардлар! Майли, машинага розиман. Аммо орқа ўриндиқда ўтирган қизни қайтаринглар. Уни истироҳат боғидаги фонтан ёнида кутаман”.

* * *

Операция столида ётган беморнинг наркоздан аввалги хотирасида чўққи соқол жарроҳнинг сиймоси қолди.

У кўзини очганда қаршисида соқоли кўксига тушган кимса турарди.

— Дўхтир операция шу қадар узоқ чўзилдими? — деб сўради бемор ҳайратланиб. — Соқолингиз кичкина эди, кўксингизга тушиб қолибди!

— Мен дўхтир эмасман. Мен Мункар Накирман!

* * *

Иккита патинжон ошқозонда суҳбатлашиб ўтиришган экан, юқоридан учинчи патинжон кириб келибди.

— Ташқарида об-ҳаво қалай? — сўрашибди ўтирганлар.

— Яхши.

— Юр, — дебди ошқозондаги патинжонлардан бири иккинчисига. — Ташқарига чиқиб сайр қилиб келамиз.Ароқнинг ҳиди қеляпти бу ерда.

* * *

Бир хоним бир зиёфатда ён столда ўтирган бир кишига қараб туриб дебди:

— Сиз учинчи эримга жуда ўхшар экансиз!

— Йўғ-е, сиззи ўзи, эрингиз жами нечта бўлган?

— Иккита.

Тўпловчи:
А. АБДУВАЛИ.

ЭЪЛОН

Янгийўл шаҳридаги «Раҳматбек» хусусий фирмаси ёпилиши муносабати билан 2002 йилнинг 18 сентябрь куни кредиторлар йиғилиши ўтказилади. Қарзи бор ташкилот ва жисмоний шахслар Янгийўл шаҳар Чарикова кўчаси, 20-уй, 4-хона, 56-4-65 рақамли телефонга мурожаат қилишлари мумкин.

Ҳа-зил

АГАР ЁЛҒОН ГАПИРСАМ...

Замонавий башорат: **“Одам маймунга айланмагунча қиёмат бўлмайди.**

* * *

Замонавий нақл: **“Асад — келинингни ясат”.**

* * *

Замонавий порахўрнинг дуоси: **Олайлик, олдирмайлик”.**

* * *

Замонавий қарғиш: **“Илойим участка қургин”.**

* * *

Замонавий қасам: **“Агар ёлғон гапирсам, интернет урсин”.**

* * *

Замонавий изоҳ: **Оппозиция — ошхонага кириш учун навбат кутиб турган гуруҳ.**

* * *

Замонавий "Тановар": **“Малла сочим ўсиб қошимга тушди”.**

Тўпловчи:
Абдуғани АБДУВАЛИЕВ,
Наманган.

«ДАҲШАТ»

(“Хуррият”, 2002 йил, 11 сентябрь)

“Хуррият” газетасининг 11 сентябрдаги (36) сонида Х.Аҳророванинг “Мозий” рукни остида чоп этилган “Даҳшат” мақоласида айрим фактларга материал қаҳрамони М.Иноғомовнинг ўғли Абдулла Иноғомов томонидан янада аниқлик киритилди.

Шу боис мақоланинг тўртинчи устунидаги 3-хатбошининг 17-18 сатрларидаги “17 бетдан” жумласи “13 бетдан”, олтинчи устундаги охирги хатбоши 6-сатридаги “отам оқланмаганликлари” жумласи “отам оқланганликлари” деб тўғрилаб ўқилсин.

Mustaqil gazeta HURRIYAT
Ўзингни англаб ет!

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир **Амирқул КАРИМОВ**

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ (махсус мухбир), Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Отабек ОРТИҚОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 23-10
Буюртма — Г - 573

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida Jamshed Tog'aev tomonidan sahifalandi.